

DOI: 10.18039/ajesi.1027688

Examination of the 2019 Pre-school Chess Teaching Program in Accordance with the Opinions of Chess Coaches, Pre-school Teachers, Education Experts¹

Hatice ŞAHİN², Aslı YILDIRIM³

Date Submitted: 23.11.2021

Date Accepted: 14.06.2022

Type⁴: Research Article

Abstract

In the pre-school period, children's learning speed is at the highest level. During this period, physical and mental games are very important for the development of children. One of the mental games that make a significant contribution to the development of children is chess. Important contributions of chess education to the development of children have enabled some societies to include chess as a lesson in their programs. This study reveals the opinions of chess coaches, pre-school teachers and pre-school education experts to evaluate the Pre-school Chess Teaching Program published in 2019 for the pre-school period. This research was designed in the basic qualitative research model. Participants of the study consist of 115 people including chess coaches, pre-school teachers and pre-school education experts. The data of the study were collected through semi-structured interviews. Descriptive analysis method was used in the analysis of the interview data. Findings were expressed after analyzing the data. According to the findings obtained in the research, it was concluded that most of the participants stated that the special aims of the Chess Teaching Program were in accordance with the general objectives of pre-school education. Participants generally stated that they thought of implementing the program. It was stated that the program was sufficient in teaching children chess rules. It was concluded that most of the participants stated that the topics and achievements determined in the program were appropriate for the levels of the children. Some participants stated that the program should be elaborated and organized. It was concluded that most of the participants stated that the problems that may be encountered during the implementation process of the program are aimed at children, and some of them stated that there may be problems arising from the teacher or the program.

Keywords: chess education, evaluation, game, pre-school period, program.

Cite: Şahin, H., & Yıldırım, A. (2022). Examination of the 2019 pre-school chess teaching program in accordance with the opinions of chess coaches, pre-school teachers, education experts. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(2), 537-573. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1027688>

¹ The article was produced from the author's Master's thesis titled "Examination of the 2019 Chess Teaching Program in Accordance with the Opinions of Chess Coaches, Pre-school Teachers and Pre-school Education Experts".

² (Corresponding author) Res. Assist., Anadolu University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Turkey, hatice_s@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8045-7662>

³ Assist. Prof., Anadolu University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Turkey, ayildirim@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8535-3715>

⁴ This research study was conducted with Research Ethics Committee approval of Anadolu University, Faculty of Education dated 25.11.2020 and issue number 66452.

DOI: 10.18039/ajesi.1027688

2019 Okulöncesi Satranç Öğretim Programının Satranç Antrenörlerinin, Okulöncesi Öğretmenlerinin, Alan Uzmanlarının Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi¹

Hatice ŞAHİN², Aslı YILDIRIM³

Gönderim Tarihi: 23.11.2021

Kabul Tarihi: 14.06.2022

Türü⁴: Araştırma Makalesi

Öz

Okulöncesi dönemde çocukların öğrenme hızları en üst düzeydedir. Bu dönemde fiziksel ve zihinsel oyunlar, çocukların gelişimi için çok önemlidir. Çocukların gelişimine önemli katkısı olan zihinsel oyunlardan biri de satrançtır. Satranç eğitiminin çocukların gelişimindeki önemli katkıları, bazı toplumların satranç programlarına ders olarak eklemelerine olanak sağlamıştır. Bu çalışma, okulöncesi döneme yönelik 2019 yılında yayımlanan Okulöncesi Satranç Öğretim Programını değerlendirmeye yönelik satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşlerini ortaya koymaktadır. Bu araştırma temel nitel araştırma modelinde desenlenmiştir. Çalışmanın katılımcılarını satranç antrenörleri, okulöncesi öğretmenleri ve okulöncesi eğitim alan uzmanları olmak üzere 115 kişi oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşme verilerinin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Veriler analiz edildikten sonra bulgular ifade edilmiştir. Araştırma da elde edilen bulgulara göre katılımcıların çoğunun Satranç Öğretim Programının özel amaçlarının, okulöncesi eğitimin genel amaçlarına uygun olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların geneli, programı uygulamayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Programın çocuklara satranç kurallarını öğretme konusunda yeterli olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların çoğunun, programda belirlenen konu ve kazanımların çocukların düzeylerine uygun olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bazı katılımcılar ise programın ayrıntıları üzerinde çalışılıp düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların çoğunun programı uygulama sürecinde karşılaşılabilecek sorunların çocuklara yönelik olduğu, bir kısmının ise öğretmen ya da programdan kaynaklı sorunlar olabileceğini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: satranç eğitimi, değerlendirme, oyun, okulöncesi dönem, program.

Atf: Şahin, H., & Yıldırım, A. (2022). 2019 okulöncesi satranç öğretim programının satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(2), 537-573. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1027688>

¹ Makale birinci yazarın "2019 Satranç Öğretim Programının Satranç Antrenörlerinin, Okulöncesi Öğretmenlerinin ve Okulöncesi Alan Uzmanlarının Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² (Sorumlu yazar) Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, hatice_s@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8045-7662>

³ Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, ayildirim@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8535-3715>

⁴ Bu çalışma Anadolu Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 25.11.2020 tarih ve 66452 sayılı Etik Kurul Onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

Giriş

Okulöncesi dönem yaşamın temellerinin atıldığı kritik yılları kapsar. Bu dönemde çocuklara verilecek olan satranç eğitimi birçok yönden olumlu katkılar sağlamaktadır. Satranç sayesinde bireyler odaklanma becerisini, zamanı verimli kullanabilme ve ileriye yönelik plan yapma gibi becerilerini geliştirebilmektedir. Zihinsel süreçlere sıklıkla başvuru satrançta, bireyler analizlere başvurarak problemlere çözüm arayabilmektedir (Erhan ve diğerleri, 2008).

Okulöncesi eğitimin kabul gören kesin bir tanımından bahsetmek mümkün olmayabilir. Farklı kaynaklar incelendiğinde karşımıza ortak noktaları olan farklı tanımlar çıkmaktadır. Tanımlardan bazıları şu şekildedir: Okulöncesi eğitim; 0-6 yaş çocuklarını kapsayan, bu çocukların gelişim özelliklerine uygun çevre şartlarını hazırlayan, çocukların gelişimlerini kültürel ve ahlaki yönden etkili bir şekilde yönlendiren eğitim sürecidir (Ok, 2016). Okulöncesi eğitim, çocuğun yaşadığı çevreyi tanımaya çalıştığı, onunla iletişime geçmek için meraklı, istekli, hayal gücünün sorgulayıcı ve kuvvetli olduğu, içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısına ve değer yargılarına uygun davranışlar oluşturmaya başladığı, çocuğun kişilik özelliklerinin temellerinin oluşturulduğu dönemdir (Oğuzkan ve Oral, 1997).

Okulöncesi eğitimin genel amaçları, Türk millî eğitiminin ilke ve amaçlarına uygun olarak;

- “Çocukların beden, zihin ve duyu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- Onları ilkokula hazırlamak,
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2013)”.

Bu amaçların gerçekleşmesinde okulöncesi dönemde en etkili yollardan biri ise oyundur. Oyunun çocukların gelişim alanlarına yönelik beceri kazanımlarına katkısı oldukça fazladır. Oyun çocukların hem öğrenmesine hem de eğlenmesine fırsat veren bir etkinliktir. Sağlıklı bir çocuk genellikle sürekli oynamak ister. Çocukların yaşlarına göre değişiklik gösteren oyunlar, onları hayata hazırlar. Çocuklar kendileri için gerekli alışkanlıkları, becerileri ve bilgileri oyunlarla birlikte yaparak ve yaşayarak öğrenir. Oyunlar sayesinde çocukların yetenekleri keşfedilir. Oyunlar ve oyun materyalleri yetişkinlerin çocukları anlamaları ve çocukların kendilerini ifade etmeleri için en önemli yoldur (MEB, 2011).

Okulöncesi dönemde çocuklar için önemli oyunlardan biri de satrançtır. Türkiye de satranç çok eskilere dayanmaktadır. Satrançla ilgili eski yıllara ait el yazması kitaplara rastlanmaktadır. Anadolu Selçuklu Devletinde de satrançla yakından ilgilenilmiştir. Orta Asya Türklerinde de satranç sporu yayılmıştır. Cumhuriyet yıllarında da bu sporun önemi artmıştır. Hatta bazı okullarda ders olarak konulmuştur. 1954 yılında Türkiye Satranç Federasyonu (TSF) kurulmuştur. (Üstel, 2008). Eğitim programlarına 2005 yılında satranç seçmeli ders olarak konulmuştur (Köksal, 2006). Satranç eğitiminin bireylere birçok yönden olumlu katkılar sağladığını çalışmalarda göstermektedir. Örneğin, Yıldız (2010) tarafından yapılan araştırma sonucunda, satranç oynayan öğrencilerin yaratıcılık ve çoklu zekâ alanları arasındaki ilişki incelendiğinde; yaratıcılık düzeyleri ile mantıksal-matematiksel zekâ, bedensel kinestetik zekâ, sözel dilsel zekâ, görsel uzamsal zekâ, doğacı zekâ, sosyal zekâ, müziksel ve ritmik zekâ, içsel zekâ alanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bir diğer çalışmada satrancın bilişsel yetenekleri, başa çıkma ve problem çözme kapasitesini ve sosyo-duygusal gelişimini geliştirdiği ortaya konulmuştur (Aciego ve diğerleri, 2012).

Problem Durumu

Okulöncesi eğitim; çocuğun dünyaya geldiği günden, temel eğitime devam edeceği güne kadar olan yılları içine alan, ilerleyen yaşamlarında önemli role sahip; dil, sosyal-duygusal, bedensel, zihinsel ve psikomotor gelişimlerinin çoğunlukla tamamlandığı, kurumlarda ve ailelerde sağlanan eğitimle çocukların kişilik özelliklerinin oluşturulduğu eğitim ve gelişim sürecidir (Gül, 2008). Okulöncesi dönem, yaşamın temellerinin atıldığı, çocukların öğrenme hızlarının üst düzeyde olduğu bir dönemdir. Beyin gelişimi okulöncesi yıllarda çok hızlıdır. Bu dönemde çevresel uyarıcılar beyin gelişimini hem olumlu hem de olumsuz etkileyebilmektedir. Çocukların beyin gelişiminin sağlıklı olabilmesi için yaşamın temelini oluşturan bu dönemde, zengin uyarıcılar ve çocuğa öğrenme fırsatları sunan bir çevrenin hazırlanması gerekmektedir. Böylece çocuklar bu dönemde daha hızlı gelişebileceklerdir (Gökçeli, 2019). Bilindiği üzere bu dönemde çocukların öğrenmelerinde etkili yollardan biri de oyundur. Okulöncesi dönemde oyun, bu dönem çocukları için vazgeçilmez ve en temel uğraştır. Oyun sayesinde çocuklar özgürleşir ve bu özgürlük sayesinde öğrenmeye daha açık hale gelir (Güven ve Azkeskin, 2010). Çocuklara oyun yoluyla hazırlayacağımız ortam ve etkinlikler çocukların gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Oyun denilince aklımıza yalnızca fiziksel, hareketli oyunlar gelmemelidir. Zihinsel süreçleri etkileyen zekâ oyunları da bu süreçte çok önemlidir. Bu oyunlardan biri de satrançtır.

Satranç, bir tahta üzerinde iki kişi arasında oynanan bir oyundur. Satranç tahtası siyah ve beyaz renkleri içeren toplam 64 kareden oluşur. Bu tahtanın kenarında rakam ve harfler bulunmaktadır. Böylelikle her karenin isimlendirilmesi kolaydır. Satrançta toplam 32 taş vardır. Bu taşlardan 16 tanesi beyaz, 16 tanesi siyah taşlardır. Oyunculardan biri beyaz taşlarla diğeri ise siyah taşlarla oynamaktadır. Bu taşların her birinin adları vardır. Bunlar kale, at, fil, şah, vezir ve piyondur. Oyuna ilk beyaz oyuncu başlar ve herkesin sırayla bir hamle yapma hakkı vardır. Oyun bittiğinde ise 3 durum ortaya çıkabilir. Oyunu beyazlar kazanabilir ya da siyahlar kazanabilir ya da ne kazanç ne de kayıpla sonuçlanır; oyun berabere biter (Withuis ve Pflieger, 2001). Satrancın yaşamla büyük bir benzerliği vardır. Toplumda insanlar geçmişten günümüze kadar sürekli bir mücadele halindedir. Satranç ise bu mücadelenin tahtaya yansımış halidir. Özellikle satrancın yaşamla benzerliği, çocukların yaşamını olumlu etkilemektedir. (Kulaç, 2003; Kulaç, 2005). Kulaç'ın (2003) belirttiğine göre 'Çocukların zihinsel gelişimi düşünüldüğünde, satranca erken yaşlarda başlamanın önemi açıktır. Bilimsel çalışmalar çocuklarda yeteneğin gelişiminin 2 ile 6 yaşlar arasında daha hızlı olduğunu ortaya koymaktadır.'. Yetenek, bireylerin yaşadığı çevresiyle olan etkileşimlerinin bir sonucudur. Uygun bir çevre hazırlanmadan deneyimlerden ve deneyime sahip olmadan da yeteneklerden söz edilemez. Çevre, bireylere deneyim ve zorluk olanağı sunduğu zaman bireylerde bulunan potansiyel ortaya çıkarak yeteneğe dönüşmektedir (Özer ve Gül, 2021). Bu sebeple de çocuklara hazırlanacak ortamlarda satranç deneyimi sunmak önemlidir. Gelişim ve öğrenme hızının bu kadar fazla olduğu okulöncesi dönemde satranç eğitimi de çocukların gelişimine büyük katkılar sağlayacaktır. Yapılan çalışmalarında bunu desteklediği görülmektedir. Tekneci (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda, okulöncesi dönemde satranç eğitimi almış çocukların matematik becerileri olumlu derecede etkilenecek, puanlarının yüksek çıktığı ortaya konulmuştur. Burgoyne ve diğerleri (2016), bilişsel yetenek ve satranç becerisi arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için meta-analiz yapmışlardır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, satranç becerisinin dört geniş bilişsel yetenek (akışkan akıl yürütme, anlama-bilgi, kısa süreli bellek ve işlem hızı) ile anlamlı ve olumlu bir şekilde ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Satrancın öneminin günümüzde kabul edilmesiyle birlikte çoğu ülke satranç dersi olarak programına eklemiştir. Buna yönelik programlar hazırlanmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye’de okulöncesi eğitime yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında satranç alanında fazla çalışma yapılmadığı dikkat çekmektedir. Satranç üzerine yapılan çalışmaların çoğu büyük yaş grubunu kapsamaktadır. Bu kapsamda, okulöncesi dönemde satranç konusunun yeteri kadar incelenmediği görülmüştür. Yapılan çalışmaların çoğunluğu ise genellikle uygulamaya yönelik kontrol ve deney gruplarını içeren deneysel çalışmalardır.

Alanyazın incelendiğinde okulöncesi dönemde satranca yönelik satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşlerine başvurularak program incelemesinin yapılmadığı görülmektedir. Bu döneme yönelik 2019 yılında MEB tarafından Okulöncesi Satranç Öğretim Programı yayımlanmıştır. Programın yeni olması ve uygulamasının sınırlı olması, program hakkında görüşlerin neler olduğunu da merak konusu haline getirmiştir. Bu çalışmada alanyazında herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı ve bu konunun günümüzde öneminin artması sebebiyle, 2019 Okulöncesi Satranç Öğretim Programının satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Yapılan bu değerlendirmeye, programın kısa vadede uygulayıcılar üzerindeki etkisi betimlenmiştir. Aynı zamanda, değerlendirilen bu programın uygulanmasına ilişkin çeşitli ipuçları sağlayacağı düşünülmektedir.

Gültekin’e (2020) göre eğitim programını yalnızca bir kategoriyle tanımlamak doğru değildir. Eğitim programı çok boyutlu ve kapsamlı bir kavram olup, çocukların okulda ya da okulun dışında kazandıkları bütün öğrenim yaşantılarını kapsamaktadır. Bir eğitim programı amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme olmak üzere dört kısımdan oluşur. Amaçlar, öğretim süreci sonunda öğrencilerin neler yapabileceklerini yansıtan ifadelerdir. Eğitim aracılığıyla bireylerin sahip olması istenen niteliklerdir. Öğretim sürecinde bireylere kazandırılmak istenen bilgiler, içerik kısmını oluşturur. Belirlenen amaçlara ulaşmaya yardım eden konulardır. Öğrenme-öğretme süreci, amaçlara ulaşmak için öğrencilerin öğrenme yaşantılarına yardımcı olan etkinliklerdir. Araç-gereçleri, yöntem ve teknikleri kapsar. Değerlendirme, amaçlara erişme derecesini ifade etmeye yönelik etkinliklerdir. Bu dört öğe birbirleriyle iç içedir. Eğitim programları öğretim süreçlerinin değerlendirilmesinde, planlanmasında ve uygulanmasında eğitimcilere yol gösterir. Ayrıca öğretim sürecinin etkililiğini artırır. Yapılan değerlendirmeler eğitim süreçlerinin sistemli, planlı, amaçlara uygun gelişme ve ilerleme odaklı olmasında en önemli faktördür (Güven, 2019). Program değerlendirme, genellikle eğitim programına yönelik kaynakları ortadan kaldırma, kabul etme ya da değiştirme kararlarının verilebileceği bilgileri kapsamaktadır. Elde edilen sonuçlar uzmanlara gerekli düzenlemeler için bilgi vermektedir (Demirel, 2010). Programı değerlendiren kişiler, programın bileşenlerinin değiştirilip değiştirilmeyeceğine karar vermek için bilgi toplar ve yorumlar. Program değerlendirme yalnızca okulun ya da programın sonunda değil, programın geliştirilmesi ve uygulanması boyunca da çeşitli noktalarda gereklidir (Ornstein ve Hunkins, 2017). Değerlendirme, beklenen sonuçlar ile ortaya çıkan sonuçların karşılaştırılmasına olanak sağlar. Ayrıca gelecekte hazırlanacak etkinlikler içinde karar aşamasına gidilmesine yardımcı olur. Yalnızca öğretim sürecinin ve öğretim programının değerlendirilmesi, eğitim programının değerlendirildiği anlamına gelmemektedir. Ya da öğretmenlerin süreçte sınıfta yaptığı etkinlikleri bir sonuca bağlamak için değerlendirme yapması, eğitim programını tam olarak değerlendirmesi demek değildir. Eğitim programının değerlendirmesi, içerik, öğretim süreçleri ve amaçları gibi programın elemanlarının ve çeşitli

aşamalarının değerlendirilmesidir (Kısakürek, 1983). Program değerlendirme yaklaşımlarından bazıları şunlardır: Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli, Metfessel - Michael Değerlendirme Modeli, Provus'un Farklar Yaklaşımı ile Değerlendirme Modeli, Stake'in Uygunluk- Olasılık Modeli, Eisner'in Eğitsel Eleştiri Değerlendirme Modeli, CIPP Program Değerlendirme Modeli (Erden, 1998; Demirel, 2010; Ünal, 2013).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı okulöncesi döneme yönelik 2019 yılında yayımlanan Okulöncesi Satranç Öğretim Programını değerlendirmeye yönelik satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu amaca dayalı olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

Okulöncesi döneme yönelik 2019 yılında yayımlanan Okulöncesi Satranç Öğretim Programının,

1. Hazırlık sürecinin değerlendirilmesine ilişkin satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?
2. Uygulama sürecinin değerlendirilmesine ilişkin satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?
3. Uygulama sonrası sürecinin değerlendirilmesine ilişkin satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Satranç belli kuralları olan, tahta ve taşlarla oynanan bir düşünce sporudur. Spor denilince toplumda genellikle fiziksel olarak yapılan sporlar algılanır. Hâlbuki satranç çocukların gelişimine büyük katkısı olan bir düşünce sporudur. Satrancın tarihçesi de incelendiğinde çok eski zamanlardan günümüze kadar sürekli yayıldığı görülmektedir.

Satranç üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında; okulöncesi dönemde satranç eğitimi almış çocukların matematik becerileri, dikkat gelişimi, sosyal gelişimle birlikte bilişsel gelişimi üzerinde satrancın etkili olduğu sonuçlarına ulaşıldığı görülmüştür (Akay, 2017; Tamer, 2020; Tatlıpınar, 2017; Tekneci, 2009) Özellikle gelişimin kritik olduğu erken yaşlarda verilen satranç eğitiminin çocuğa çok yönlü etkilerinin olabileceği görülmektedir. Satrancın çocuklara kazandırdıklarının çok boyutlu incelenmesi gerekmektedir. Fakat Türkiye'de satrançla ilgili okulöncesi dönemde yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Çocukların bilişsel gelişimi düşünüldüğünde, satranca erken yaşlarda başlamanın önemi açıktır. Satranç sayesinde zamanı verimli kullanma aşamasında zihinsel beceriler de artmaktadır. Çünkü satranç sırasında yapılacak hamleler öncelikle zihinde canlanmaktadır. Bireyler hangisinin daha etkili olduğuna karar verdikten sonra hamlesini tahta üzerinde gerçekleştirmektedir. Bu hamlelerin önce zihinde oluşması imgesel belleği ve yaratıcı düşünce becerisini geliştirmektedir. Özellikle satrançta mat yapmakla alakalı alıştırılarda çocukların problem çözme becerileri gelişmektedir (Sadık, 2006). Ayrıca yapılan araştırmalarda satrancın çocukların gelişimine önemli katkıları olduğunu göstermektedir. Örneğin, Çubukçu ve Kahraman (2017) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre satranç eğitimi alan çocukların, almayan çocuklara göre problem çözme becerilerinin yüksek çıktığı ortaya konulmuştur. Grau-Pérez ve Moreira (2017) tarafından yapılan çalışma satranç gibi oldukça

karmaşık oyunların, çocuklukta yürütme işlevlerinin gelişimini destekleyebileceği hipotezini kanıtladığını da ortaya koymuştur. Bununla birlikte Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2019 yılında uygulamaya konulan Okulöncesi Satranç Öğretim Programı da bu konunun önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Bu çalışma:

- 2019 yılında çıkarılan Okulöncesi Satranç Öğretim Programını değerlendirmeye yönelik görüşlerin ortaya konulması,
- Okulöncesi dönemde satranç eğitimine ilişkin görüşlerin ortaya konulması,
- Okulöncesi dönemdeki satranç uygulamalarını artırmaya yardımcı olması ve
- Bu konuda alanyazına katkı getirmesi açısından önemlidir.

Yöntem

Araştırma Deseni

2019 yılında MEB tarafından yayımlanan Okulöncesi Satranç Öğretim Programını değerlendirmeye yönelik satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırma temel nitel araştırma modelinde desenlenmiştir.

Temel nitel araştırmada, bir fenomenin anlamı, fenomene katılanlara göre anlamaya çalışılır. Nitel araştırmalar, gerçekliğin bireylerin dünyalarıyla etkileşimlerinde nasıl inşa edildiğine odaklanmaktadır. Temel nitel araştırmanın altında da inşa edilmek yatmaktadır. Bu araştırma deseninde insanlar kendi dünyalarıyla meşgul oldukça anlamlar oluşturulur (Crotty, 1998' dan aktaran Merriam, 2013). Araştırmacılar temel nitel araştırmada insanların yaşadıkları dünyayı nasıl yorumladıklarıyla, nasıl oluşturduklarıyla ve yaşadıkları deneyimlere ne tür anlamlar yükledikleriyle ilgilenir. Genel olarak amaç ise insanların yaşadıkları deneyimleri ve hayatları nasıl anladıklarını kavramaktır. Temel nitel araştırmada veriler, gözlemler, görüşmeler ya da doküman analizi yoluyla toplanır (Merriam, 2013). Bu çalışmada satranç öğretim programının değerlendirilmesine yönelik görüşler ortaya konulmuştur. Bu kapsamda görüşme tekniğinden yararlanılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmada satranç antrenörlerinden, okulöncesi öğretmenlerinden ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarından veri toplanmıştır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Kolay ulaşılabilirlik de dikkate alınarak katılımcılar çalışmanın amacına göre bazı özellikler göz önüne alınarak seçilmiştir. Çalışma grubunu belirlenen ölçütlere göre,

- Okulöncesi öğretmenliği lisans programı mezunu olan öğretmenler,
- Satranç antrenörü belgesine sahip satranç eğitimcileri,
- Okulöncesi eğitim alan uzmanları oluşturmaktadır.

Tablo 1*Araştırmaya Dahil Edilen Katılımcılar*

Katılımcılar	N
Satranç Antrenörü	36
Okulöncesi Öğretmeni	56
Okulöncesi Eğitim Alan Uzmanı	23
Toplam	115

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya 115 kişi katılmıştır. Bunlardan 36 kişi satranç antrenörü, 56 kişi okulöncesi öğretmeni ve 23 kişi okulöncesi alan uzmanıdır.

Tablo 2*Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı*

Katılımcılar	Kadın	Erkek
Satranç Antrenörü	7	29
Okulöncesi Öğretmeni	51	5
Okulöncesi Eğitim Alan Uzmanı	19	4
Toplam	77	38

Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılanların 77’si kadın, 38’i erkektir. Kadın katılımcıların 7’si satranç antrenörü, 51’i okulöncesi öğretmeni ve 19’u okulöncesi alan uzmanıdır. Erkek katılımcıların 29’u satranç antrenörü, 5’i okulöncesi öğretmeni ve 4’ü okulöncesi alan uzmanıdır.

Tablo 3*Katılımcıların Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı*

Katılımcılar	0-3 yıl	3-6 yıl	6-9 yıl	9-12 yıl	12 yıl ve üstü
Satranç Antrenörü	2	5	7	1	21
Okulöncesi Öğretmeni	39	6	-	3	8
Okulöncesi Eğitim Alan Uzmanı	6	6	3	4	4
Toplam	47	17	10	8	33

Tablo 3’de görüldüğü gibi çalışmaya katılanların 47’si 0-3 yıllık, 17’si 3-6 yıllık, 10’u 6-9 yıllık, 8’i 9-12 yıllık, 33’ü 12 yıl ve üstü kademedir. Satranç antrenörlerinin ikisi, okulöncesi öğretmenlerinin 39’u ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının altısı 0-3 yıllık; satranç antrenörlerinin beşi, okulöncesi öğretmenlerinin altısı ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının altısı 3-6 yıllık; satranç antrenörlerinin yedisi ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının üçü 6-9 yıllık; satranç antrenörlerinin biri, okulöncesi öğretmenlerinin üçü ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının dördü 9-12 yıllık; satranç antrenörlerinin 21’i, okulöncesi öğretmenlerinin sekizi ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının dördü 12 yıl ve üstüdür.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme de araştırmacı önceden sorulacak soruları hazırlar (Türnüklü, 2000). Bu tekniğin sunduğu en önemli kolaylık önceden hazırlanmış sorulara bağlı olması nedeniyle sistematik ve karşılaştırma yapmaya olanak sağlayan verilere ulaşılmasıdır (Yıldırım ve

Şimşek, 2016). İlk olarak kuramsal çerçeve dikkate alınarak görüşme soruları hazırlanmıştır. Daha sonra alan uzmanlarından görüşler alınıp, son düzenlemelerle görüşme soruları oluşturulmuştur. Okulöncesi Satranç Öğretim Programı ve görüşme formları katılımcılara çevrimiçi olarak iletilmiştir. Satranç antrenörlerinden, okulöncesi öğretmenlerinden ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarından veriler toplanmıştır. Bu araştırmanın amacına yönelik olarak Stufflebeam'ın Program Değerlendirme Modeli temel alınmıştır. Daniel Stufflebeam tarafından geliştirilen CIPP modelinin açılımı context (çevre), input (girdi), process(süreç) ve producttır (ürün). Bu modelin temel amacı, programa ilişkin karar oluşturma yetkisine sahip kişilere bilgi vermektir. Yetkililerin dört kısımda karar vermesi beklenir. Bunlar, planlama süreci, yapılaştırma süreci, uygulama süreci ve yeniden düzenleme sürecine ilişkin kararlardır. Bu doğrultuda programın çevre, girdi, süreç ve ürün bileşenleri değerlendirilir (Erden, 1998). Bağlamın değerlendirilmesi aşamasında programla ilgili mevcut durum ve tüm faktörler analiz edilir. Girdinin değerlendirilmesinde, programın öğeleri ve program mikro seviyede analiz edilir. Sürecin değerlendirilmesi ise programın uygulanmasına yönelik kararların alınması gereken aşamadır. Son olarak ürünün değerlendirilmesi ile uygulanan programda nasıl değişiklikler yapılacağı ya da devam edip etmeyeceğine ilişkin bilgiler verilir (Erden,1998; Demirel, 2010). Stufflebeam'a göre program değerlendirme aşamaları sürekli devam etmesi gereken bir süreçtir. Bu modelin avantajlarından biri, değerlendirilecek olan programa ilişkin soruları oluştururken uzmanın işini kolaylaştıran kullanışlı ve basit bir araç olmasıdır. Soruları oluşturacak uzman CIPP modelinin dört bileşenine ilişkin birçok soru hazırlayabilir. Ayrıca bu model, oluşturulan soruların değerlendirme aşamasında yeterli derecede bilgiye sahip olmayan kişilere de açıklanmasını kolaylaştırmaktadır. En önemli noktası ise hem program öncesinde hem de program esnasında değerlendirme ve müdahale edebilme imkânı sağlamasıdır (Ünal, 2011). CIPP modelinin dört ögesi, dört soru etrafında şekillenmektedir (Robinson, 2002'dan aktaran Aydın ve diğerleri, 2018):

1. İlk soru "Ne yapmalıyız?" sorusudur. Programın hedefleri, öncelikleri ve amaçlarını tespit etmek için gereksinimleri belirleyerek bunların analiz edilmesini kapsamaktadır.
2. İkinci soru "Nasıl yapmalıyız?" sorusudur. Belirlenen amaçlarla birlikte kaynakları ve basamakları içermektedir. Bilgi toplamayla birlikte materyalleri ve başarılı program tanımlamasını kapsamaktadır.
3. Üçüncü soru "Her şey planlandığı gibi yürüyor mu?" sorusudur. Programın etkililiği ve işlerliğine yönelik bilgi verir. Soruyla birlikte, hazırlanan program sürekli gözlemlenir. Böylece materyallerin güçlü ve zayıf özellikleri, program temel alınarak belirlenen planların ne doğrultuda işlediği, ekonomik sorunların varlığı ya da bir problemin var olup olmadığı gözden geçirilir.
4. Son soru ise "Program işliyor mu?" sorusudur. Programda elde edilen çıktılar ve eğer mevcutsa beklenmeyen sonuçlar karşılaştırılarak programın sonlandırılıp sonlandırılmayacağı, yenilenip yenilenmeyeceği ve programın sürdürülebilirliği belirlenmeye çalışılır.

Bu kapsamda çalışmada kullanılan görüşme soruları CIPP modelinin alt boyutlarını yansıtacak biçimde hazırlanmıştır. Alt boyutlara ilişkin çalışmada kullanılan görüşme sorularından birkaç örnek şu şekildedir:

1. "Ne yapmalıyız?": "Satranç Öğretim Programının özel amaçlarının, okulöncesi eğitimin genel amaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşleriniz nelerdir?"
2. "Nasıl yapmalıyız?": "Programı uygulama sürecinde kullanılabilecek yöntem ve teknikler hakkında ne düşünüyorsunuz?"

3. “Her şey planlandığı gibi yürüyor mu?": “Programı uygulama sürecinde ne tip sorunlarla karşılaşılabilir? Çözümü için neler yapılabilir?”
4. “Program işliyor mu?": “Sınıfınızda bu programı uygulamayı düşünür müsünüz? Neden?”

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplamak için katılımcılara ulaşmadan önce Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu izni alınmıştır. Etik izin alındıktan sonra çevrimiçi olarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmış ve uzman görüşleriyle son şekli verilmiştir. Görüşme formları, katılımcılara çevrimiçi olarak iletilmiştir. Araştırmacı tarafından katılımcılar ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilmiş ve gönüllü katılımı kabul edenler çalışmaya katılmışlardır. Araştırmaya toplam 115 kişi katılmıştır. Veri toplama süreci 2020-2021 öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilmiştir.

Veri Analizi

Araştırma boyunca toplanan verilerin dökümü yapılmış ve analize hazır hale getirilmiştir. Verileri analiz etmek için betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analizde ilk olarak toplanmış olan veriler oluşturulmuş olan temalara göre özetlenir. Daha sonra veriler yorumlanır. Veriler, görüşme süreci boyunca kullanılan sorulara göre ya da araştırma sorularına ilişkin belirlenen temalar dikkate alınarak sunulabilir. Betimsel analizde katılımcıların cevaplarından doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir. Bu analizin temel amacı, verileri düzenleyerek yorumlayıp, okuyucuya sunmaktır. Betimsel analizde dört aşama vardır. Bunlardan ilki, analiz için genel bir çerçeve oluşturmaktır. Bu aşamada araştırmacı araştırma sorularından, görüşmede yer alan boyutlardan ya da kavramsal çerçeveden verilerin analizi için bir çerçeve oluşturur. Diğer aşama ise oluşturulan tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesidir. Çerçeve daha önceden belirlenmiştir ve veriler buna göre düzenlenir. Belirlenen bu çerçeveler bazı verileri kapsamayabilir. Ayrıca bu aşamada doğrudan alıntılarda seçilir. Üçüncü aşama ise bulguların tanımlanmasıdır. Veriler anlaşılır bir şekilde sunulur. Son aşamada ise bulgular yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda bu araştırma da ilk olarak toplanan verilerin dökümü yapılmıştır. Daha sonra araştırma sorularından, görüşmede yer alan boyutlardan ya da kavramsal çerçeveden verilerin analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Dökümü yapılan veriler oluşturulan tematik çerçeveye göre düzenlenmiştir. Ayrıca çalışmanın katılımcılarından alınan doğrudan alıntılara bu kısımda yer verilmiştir. Son olarak ise bulgular verilmiş ve yorumlanmıştır.

Verilerin Güvenilirliği

Araştırmalarda güvenilirliğin sağlanması önem taşımaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2011) doğru bilgilere ulaşabilmek için dikkat edilmesi gereken önlemlerin alınması ve çalışma verilerini ve sürecini ayrıntılı ve açık bir biçimde, yani diğer bir araştırmacının süreci değerlendirebilmesine olanak sağlayacak şekilde tanımlanması gerektiğini ifade etmiştir. Güvenirlikte başvurulan stratejilerden biri uzman incelemesidir. Bu araştırmada güvenilirliği sağlamak adına ilk yapılan çalışma veri toplama aracındadır. Araştırmacı verileri toplamak için hazırlanmış olduğu görüşme sorularını alan uzmanlarına göndermiştir. Uzmanlardan aldığı geri dönüşlere göre araştırmacı veri toplama aracını tekrar düzenlemiştir. Veri toplama aracında uzlaşım sağlandıktan sonra katılımcılardan veriler toplanmış (toplanan verilerin ilk dökümleri

online ortamda saklanmaktadır) ve araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Gizliliği sağlamak için her katılımcıya bir kod verilmiştir. Satranç antrenörleri (SA), okulöncesi öğretmenleri (Ö) ve okulöncesi alan uzmanları (AU) kendi aralarında kodlanmıştır. Veriler analiz edildikten sonra oluşturulan kategoriler üzerinde ortaklaşa fikir sağlanması için kategoriler ve görüşme dökümleri uzmana gönderilmiştir. Uzman verileri kontrol ederek, kategoriler ve cevaplarda eşleştirme yapmıştır. Kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002' dan aktaran Baltacı, 2017). Bu çalışmada güvenilirlik %85 çıkmıştır. Bu yüzde araştırmacının güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. En sonunda farklılıklar için araştırmacı, uzman ile görüşme sağlayarak kategoriler üzerinde uzlaşım sağlanmıştır.

Etik Konular

Araştırmada veri toplamak için katılımcılara ulaşmadan önce 25.11.2020 tarihinde Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu izni alınmıştır. Araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Bu doğrultu da katılımcılardan çalışmaya gönüllü katılım izni alınmıştır. Araştırmaya gönüllü katılımı kabul eden katılımcılar dahil edilmiştir. Ayrıca araştırma süreci katılımcıların günlük yaşamlarını güçleştirmeyecek biçimde yürütülmüştür. Araştırma süreci boyunca katılımcıların gizliliğinin sağlanabilmesi için kod adlar kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde görüşme sorularıyla katılımcılardan çevrimiçi olarak toplanan verilerin betimsel analizi sonucu ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular 3 başlık altında aşağıda sunulmuştur.

1. Programın Hazırlık Sürecinin Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler

Okulöncesi döneme yönelik 2019 yılında yayımlanan Okulöncesi Satranç Öğretim Programının hazırlık sürecinin değerlendirilmesine ilişkin satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Satranç Programının Özel Amaçlarının, Okulöncesi Eğitimin Genel Amaçlarına Uygunluğu

Satranç programının özel amaçlarının, okulöncesi eğitimin genel amaçlarına uygunluğuna yönelik katılımcıların görüşleri alınmıştır. Aşağıda verilen Tablo 4'de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 16'sı, okulöncesi öğretmenlerinin 21'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 11'i, Satranç Öğretim Programının özel amaçlarının, okulöncesi eğitimin genel amaçlarına uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 6'sı, okulöncesi öğretmenlerinin 9'u ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü kısmen uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 4'ü, okulöncesi öğretmenlerinin 10'u ve okulöncesi alan uzmanlarının 5'i destekleyici olduğunu; satranç antrenörlerinin 1'i okulöncesi öğretmenlerinin 6' sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si kapsayıcı olduğunu; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 4'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si paralel olduğunu belirtmiştir. Toplam katılımcıların 13 'ü ise bu konuda yorum yapmamıştır.

Tablo 4

Satranç Programının Özel Amaçlarının, Okulöncesi Eğitimin Genel Amaçlarına Uygunluğuna Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Uygun	16	21	11
Kısmen	6	9	3
Destekleyici	4	10	5
Kapsayıcı	1	6	2
Paralel	2	4	2
Yorumsuz	7	6	-
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Genel olarak bakıldığında okulöncesi temel amaçlarıyla satranç öğretim programının birçok noktada örtüştüğü görülmektedir. Birbirleriyle uyumlu iki program olmuştur.” (Ö: 10).

“Okulöncesi dönemde verilen satranç eğitiminin ilkokula hazır bulunuşluluğa, dikkat gelişimine, bilişsel ve sosyal davranışlarına olumlu katkısının olduğu araştırmalarla ortaya konulmuştur. Bunların yanı sıra sporcularımızı gözlemlediğimizde özgüvenlerinin geliştiğini, problem çözen, neden-sonuç ilişkisi kuran, sorumluluk alan sporculara dönüştüklerini görmekteyiz. Bu yüzden satranç programının okulöncesi eğitim programına uygun olduğunu düşünmekteyim.”(SA: 19).

“Satranç öğretimin programının özel amaçlarına bakıldığında okulöncesi eğitimin amaçları ile paralel olduğu görülmektedir. Yaratıcı, eleştirel, çok yönlü düşünebilen, problem çözebilen çocukların yetişmesi okulöncesi dönemin hedefleri arasındadır. Satranç öğretim programının.” (AU: 10).

Programdaki Temel Yaşam Becerilerinin Günlük Yaşamda Uygulanabilirliği

Programdaki temel yaşam becerilerinin günlük yaşamda uygulanabilirliğine yönelik katılımcılardan farklı cevaplar alınmıştır. Verilen cevaplara göre Tablo 5’de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 25’i , okulöncesi öğretmenlerinin 45’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 13’ü, programdaki temel yaşam becerilerinin günlük yaşamda uygulanabilir, desteklenebilir olduğunu; satranç antrenörlerinin 8’i , okulöncesi öğretmenlerinin 6’sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 8’i tamamının uygulanamayacağını, düzenlenmesi gerektiğini; satranç antrenörlerinin 1’i , okulöncesi öğretmenlerinin 5’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i öğretici ve aile desteğinin gerektiğini belirtmiştir. Satranç antrenörlerinin 2’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i bu konuda yorum yapmamıştır.

Tablo 5

Programdaki Temel Yaşam Becerilerinin Günlük Yaşamda Uygulanabilirliğine Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Uygulanabilir, desteklenebilir	25	45	13
Tamamı uygulanmayabilir, düzenlemeli	8	6	8
Öğretici ve aile desteği	1	5	1
Yorumsuz	2	-	1
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Günlük hayatta uygulanması konusunda bir sıkıntı olacağını düşünmüyorum.” (SA: 15).

“Programda yer alan temel yaşam becerilerinin günlük yaşamda karşımıza çıkan deneyimlerle çok uyumlu olduğu için uygulanabilir olduğunu düşünüyorum.” (AU :19).

“Açıkçası kısmen uygulanabilir buldum.” (Ö: 10).

“Uygulanabilir ancak aile desteği şart.” (Ö: 21).

Program Hazırlanırken Bireysel Farklılıkların Dikkate Alınıp Alınmadığı Konusu

Program hazırlanırken bireysel farklılıkların dikkate alınıp alınmadığı konusunda satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmen ve alan uzmanlarının verdiği cevaplar Tablo 6’da sunulmuştur. Tablo 6’da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 16’sı , okulöncesi öğretmenlerinin 34’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 7’si, program hazırlanırken bireysel farklılıkların dikkate alındığını; satranç antrenörlerinin 5’i okulöncesi öğretmenlerinin 5’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si kısmen dikkate alındığını; satranç antrenörlerinin 5’i, okulöncesi öğretmenlerinin 8’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 4’ü dikkate alınmadığını; satranç antrenörlerinin 3’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 3’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 6’sı uygulamaların eksik olduğunu; satranç antrenörlerinin 3’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 3’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si ise öğretmenlere bırakıldığını belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 4’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 3’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 6

Program Hazırlanırken Bireysel Farklılıkların Dikkate Alınıp Alınmadığı Konusuna Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Dikkate alınmıştır/alınmalıdır	16	34	7
Kısmen dikkate alınmıştır	5	5	2
Dikkate alınmamıştır	5	8	4
Uygulamalar eksik kalmış	3	3	6
Öğretmene bırakılmış	3	3	2
Yorumsuz	4	3	2
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Alınmamış. A çocukları için şunu yapın B çocukları için böyle bir uygulama önerisi görmedim.” (AU: 9).

“Program hazırlanırken bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır. Her öğrencinin öğrenme yöntemi farklı olabilir ve bu program hazırlanırken bu özellik dikkate alınmıştır. Özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler için de uygulanabilir olması bunun kanıtı olduğunu düşünüyorum.”(Ö: 14).

“Programda yalnızca bireysel farklılıklara göre gerekenlerin yapılması gerektiği yazılmış ancak bunların neler olabileceği ile ilgili somut örnekler verilmemiştir. Bu açıdan programın eksik olduğunu düşünmekteyim.”(SA: 19).

Programda Belirlenen Konulara İlişkin Görüşler

Programda belirlenen konulara ilişkin görüşlere yönelik katılımcılardan farklı cevaplar alınmıştır. Aşağıda verilen Tablo 7’de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 7’si,

okulöncesi öğretmenlerinin 12'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si, programda belirlenen konuların çocukların düzeylerine uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 1'i ve okulöncesi öğretmenlerinin 2'si konuların amaçlara uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i, konuların bağlantılı olduğunu; satranç antrenörlerinin 10'u, okulöncesi öğretmenlerinin 16'sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 5'i birden fazla boyut için olumlu olduğunu; okulöncesi öğretmenlerinin 2'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si, düzeye uygun olmadığını; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 8'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si kısmen uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 5'i, okulöncesi öğretmenlerinin 4'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 8'i düzenlenmesi ve geliştirilmesi gerektiğini; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 6'sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 1, gelişim özelliklerine bağlı olduğunu; satranç antrenörlerinin 5'i, okulöncesi öğretmenlerinin 2'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si, öğretmenlere bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 2'si ve okulöncesi öğretmenlerinin 1'i bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 7*Programda Belirlenen Konulara Yönelik Görüşler*

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Düzeylelerine uygun	7	12	2
Konular amaçlara uygun	1	2	-
Konular bağlantılı	2	3	1
Birden fazla boyut için olumlu	10	16	5
Düzeyleye uygun değil	-	2	2
Kısmen uygun	2	8	2
Düzenlenmeli, geliştirilmeli	5	4	8
Gelişim özelliklerine bağlı	2	6	1
Öğretmene bağlı	5	2	2
Yorumsuz	2	1	-
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Konular birbiri ile bağlantılı ama her çocuğun öğrenme becerisi farklı iyi çocuklar daha özel bir eğitime yöneltilmeli.” (SA: 8).

“Biraz taslak bir program gibi. Çerçeve belli ancak içi öğretmene bırakılmış program bunu söylemiyor ama okuyan bu durumu anlayabiliyor. Yani konu bu öğretmen o konuyu nasıl ve ne kadar sürede verirse sürece ve sınıfa göre kendisi belirleyecek.” (AU: 9).

“Konular birbiri ile bağlantılıdır fakat tehdit etmek, mat etmek, savunma yapmak okulöncesi çocukları için biraz soyut ve anlamsız kalabilir bunu somutlaştırarak belki daha eğlenceli hale getirerek çocuklara gösterilebilir.” (Ö: 14).

Konu ve Kazanımların Çocukların Düzeylerine Uygunluğu

Konu ve kazanımların çocukların düzeylerine uygunluğu konusuna yönelik katılımcıların cevaplarını içeren aşağıda verilmiş olan Tablo 8'de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 15'i, okulöncesi öğretmenlerinin 22'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 5'i, konu ve kazanımların çocukların düzeylerine uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 6'sı, okulöncesi öğretmenlerinin 9'u ve okulöncesi alan uzmanlarının 6'sı, gerçekleştirilebilir olduğunu; satranç antrenörlerinin 9'u, okulöncesi öğretmenlerinin 11'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 4'ü, ölçülebilir olduğunu; satranç antrenörlerinin 8'i, okulöncesi öğretmenlerinin

18'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 6'sı, gözlenebilir olduğunu; satranç antrenörlerinin 5'i , okulöncesi öğretmenlerinin 17'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 6'sı, davranışa dönüştürülebilir olduğunu; satranç antrenörlerinin 7'si, okulöncesi öğretmenlerinin 8'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si tüm boyutlar için olumlu olduğunu; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 6'sı konu ve kazanımların düzenlenmesi gerektiğini; satranç antrenörlerinin 1'i, okulöncesi öğretmenlerinin 6'sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü, çocukların gelişim düzeylerine bağlı olduğunu; satranç antrenörlerinin 5'i, okulöncesi öğretmenlerinin 11'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü , öğretmene bağlı olduğunu; satranç antrenörlerinin 1'i, okulöncesi öğretmenlerinin 2'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü, düzeylerine uygun olmadığını, okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü, ölçme ve değerlendirmenin eksik olduğunu; satranç antrenörlerinin 1'i ve okulöncesi öğretmenlerinin 2'si, davranışa dönüştürülemez olduğunu belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 1'i ve okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü, bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 8

Konu ve Kazanımların Çocukların Düzeylerine Uygunluğuna Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Düzeylerine uygun	15	22	5
Gerçekleştirilebilir	6	9	6
Ölçülebilir	9	11	4
Gözlenebilir	8	18	6
Davranışa dönüştürülebilir	5	17	6
Tüm boyutlar için olumlu	7	8	2
Konu ve kazanımlar düzenlenmeli	2	3	6
Çocukların gelişim düzeylerine bağlı	1	6	3
Öğretmene bağlı	5	11	3
Düzeylerine uygun değil	1	2	3
Ölçme ve değerlendirme eksik	-	3	3
Davranışa dönüştürülemez	1	2	-
Yorumsuz	1	3	-

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Sorduğunuz tüm boyutlar açısından yeterli olduğu görüşündeyim.” (AU: 8).

“Konu ve kazanımlar uygundur. Gerçekleştirilebilir, ölçülebilir, gözlemlenebilir, davranışa dönüşebilir. Program süresince ve süresi sonunda kazanımlar farklı bireylerde farklı ölçüde gelişir.” (SA: 25).

“Satranç programında okulöncesi çocuklarının düzeylerine uygun alındığını ve değerlendirildiğini düşünüyorum.” (Ö: 46).

“Ölçülebilir.” (SA: 14).

Programa Yönelik Etkinlikler ve Hazırlanırken İzlenecek Yollar

Satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve alan uzmanlarının programa yönelik etkinlikler ve hazırlanırken izlenecek yollar hakkında görüşlerine başvurulmuştur. Aşağıda verilen Tablo 9'da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 25'i, okulöncesi öğretmenlerinin 37'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 15'i, programa yönelik etkinlikler hazırlanırken farklı yöntem ve teknikler kullanmayı düşündüğünü; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 2'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i, aile katılımını düşündüğünü; okulöncesi öğretmenlerinin 7'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü,

bütünleştirilmiş etkinlikler düşündüğünü; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i, gelişim özelliklerine göre hazırlamayı düşündüğünü belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 7'si, okulöncesi öğretmenlerinin 7'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 9

Programa Yönelik Etkinlikler ve Hazırlanırken İzlenecek Yollara Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Yöntem ve teknikler	25	37	15
Aile katılımı	2	2	1
Bütünleştirilmiş etkinlikler	-	7	3
Gelişim özellikleri	2	3	1
Yorumsuz	7	7	3
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Öğrencilerin gelişim özellikleri ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak etkinlik hazırlanmalı.” (Ö: 19).

“Etkinliklerin yukarıda belirtilen yöntem ve teknikleri içermesi gerekmektedir. Özellikle okulöncesinde çocuğu birçok alandan ve birçok yöntem ve teknikle desteklemek gerekir .....AU: 21).

“Resimli boyama etkinliği, taşların hareketinin matın tehdidin boyanarak gösterilmesi.”(SA: 4).

“Aile katılımı sağlanabilir.” (Ö: 50).

2. Programın Uygulama Sürecinin Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler

Okulöncesi döneme yönelik 2019 yılında yayımlanan Okulöncesi Satranç Öğretim Programının uygulama sürecinin değerlendirilmesine ilişkin satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Programdaki “Satranç Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususların” Uygunluğu ve Öneriler

Katılımcıların bu konuya yönelik vermiş olduğu cevaplar Tablo 10'da sunulmuştur. Tablo 10'da, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 12'si , okulöncesi öğretmenlerinin 25'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 5'i, programda belirlenen maddelerin yeterli olduğunu; satranç antrenörlerinin 8'i, okulöncesi öğretmenlerinin 12'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 7'si, detaylandırılması, düzenlenmesi gerektiğini; satranç antrenörlerinin 7'si, okulöncesi öğretmenlerinin 10'u ve okulöncesi alan uzmanlarının 4'ü yöntem ve teknikleri; satranç antrenörlerinin 1'i, okulöncesi öğretmenlerinin 1'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i kavramlara dikkat edilmesi gerektiğini; satranç antrenörlerinin 5'i, okulöncesi öğretmenlerinin 4'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 3'ü, öğretmenin bilgi ve deneyimini; satranç antrenörlerinin 1'i okulöncesi öğretmenlerinin 1'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i ise ailelerin dahil edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 10

Programdaki “Satranç Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususların” Uygunluğuna ve Önerilere Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Yeterli	12	25	5
Detaylandırılmalı, düzenlenmeli	8	12	7
Yöntem ve teknikler	7	10	4
Kavramlara dikkat edilmeli	1	1	1
Öğretmenlerin bilgi ve deneyimi	5	4	3
Aileler dahil edilmeli	1	1	1
Yorumsuz	2	3	2
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Programa aileleri de dahil edebilirsiniz mükemmel olur, anne baba kardeş amca dayı teyze hala kuzen dede vb” (SA: 4).

“Dikkat edilecek hususların daha açık şekilde ve örnekler verilerek yazılması taraftarıyım. Yazılanların çok yüzeysel olduğunu düşünüyorum. Maddeler yetersiz kalmış. Eğitimin verileceği yaş grubuna uygun hususlara yer verilmeliydi.” (Ö: 34).

“Etkili olabilecek tüm hususlardan bahsedilmiş. Bunlar öğretmenlere yol gösterebilir. Ancak bu noktada öğretmenlerin satranç bilgi ve deneyimleri de önemli.”(AU: 15).

Programı Uygulama Sürecinde Kullanılabilecek Yöntem-Teknikler ve Programda Bahsedilebilirliği

Programı uygulama sürecinde kullanılabilecek yöntem-teknikler ve programda bahsedilebilirliği konusunda katılımcılardan farklı cevaplar alınmıştır. Bu soruya yönelik aşağıda verilmiş olan Tablo 11’de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 5’i, okulöncesi öğretmenlerinin 10’u ve okulöncesi alan uzmanlarının 4’ü, programı uygulama sürecinde kullanılabilecek bir yöntem ve teknikten (drama, oyun, görsel materyal, somutlama, gösterip-yaptırma, proje tabanlı öğretim, gözlem, soru-cevap, uygulama) bahsetmiştir. Satranç antrenörlerinin 20’si, okulöncesi öğretmenlerinin 23’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 16’sı, birden fazla yöntem ve teknikten bahsetmiştir. Satranç antrenörlerinin 4’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 7’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i yöntem ve tekniklerin yeterli olduğunu; satranç antrenörlerinin 1’i, okulöncesi öğretmenlerinin 3’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i öğretmene bağlı olduğunu; satranç antrenörlerinin 1’i ve okulöncesi öğretmenlerinin 8’i düzenlenebilir, detaylandırılabilir olduğunu; satranç antrenörlerinin 2’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i, teknolojiden yararlanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 3’ü ve okulöncesi öğretmenlerinin 5’i bu konuda bir yorum yapmamışlardır. Ayrıca katılımcılardan 6 satranç antrenörü, 18 okulöncesi öğretmeni ve 8 okulöncesi alan uzmanı yöntem ve tekniklerin programda bahsedilmesi gerektiğini; 1 satranç antrenörü, 3 okulöncesi öğretmeni ve 1 okulöncesi alan uzmanı bahsedilmesine gerek olmadığını söylemiştir.

Tablo 11

Programı Uygulama Sürecinde Kullanılabilecek Yöntem-Teknikler ve Programda Bahsedilebilirliğine Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Bir yöntem ve teknik	5	10	4
Birden fazla yöntem ve teknik	20	23	16
Yöntem ve teknik yeterli	4	7	1
Öğretmene bağlı	1	3	1
Düzenlenebilir, detaylandırılabilir	1	8	-
Teknolojiden yararlanılmalı	2	-	1
Yorumsuz	3	5	-
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Bütünleştirilmiş etkinlikler yapılmalıdır. Çocukların dikkat süreleri göz önüne alındığında tüm bir günü satranç eğitimi ile geçirmek yerine ara ara yer vermek daha yararlı olabilir. Satranç eğitiminde teknolojiden yararlanılabilir. Özellikle uzaktan eğitimin hayatımızda kapladığı yeni yer düşünüldüğünde.” (AU: 10).

“Bütün öğretim yöntemleri kullanılabilir. Öğretmene bağlı.” (SA: 3).

“Gösterip yaptırma, soru cevap, örnek olay, istasyon gibi teknikler uygun bence çoğaltılabilir.” (Ö: 33).

“Programda okulöncesi dönemde uygulanabilmesi için kazanımlara ilişkin uygun drama, tekrarlı uygulama açıklamalı gösterim gibi yöntemler kullanılabilir. Programda bunlara yer verilerek uygulayıcıların yükü azaltılabilir.” (AU: 20).

Programı Uygulama Sürecine İlişkin Sorunlar ve Çözümleri

Satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve alan uzmanlarının programı uygulama sürecine ilişkin sorunlar ve çözümleri konusunda verdikleri cevapların analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 12’de sunulmuştur. Aşağıda verilen Tablo 12’de görüldüğü gibi, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 13’ü okulöncesi öğretmenlerinin 33’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 16’sı, programı uygulama sürecinde çocuklara dair sorunları; satranç antrenörlerinin 5’i, okulöncesi öğretmenlerinin 3’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si, öğretmenlere dair sorunları; satranç antrenörlerinin 2’si ve okulöncesi öğretmenlerinin 10’u programa dair sorunları; satranç antrenörlerinin 9’u , okulöncesi öğretmenlerinin 6’sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 3’ü diğer, karışık sorunları söylemiştir. Satranç antrenörlerinin 7’si, okulöncesi öğretmenlerinin 4’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 12

Programı Uygulama Sürecine İlişkin Sorular ve Çözümlerine Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Çocuklara dair sorunlar	13	33	16
Öğretmene dair sorunlar	5	3	2
Programa dair sorunlar	2	10	-
Diğer, karışık sorunlar	9	6	3
Yorumsuz	7	4	2
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Daha önce de söylediğim gibi, öğretilmek istenen kazanımlar çocuklara soyut gelebilir, somutlaştırılmalıdır. Çözümü için ise çocuklara uygun öğretim yöntemleri kullanılmalıdır.” (AU: 1)

“Satranç la alakası olmayan çok sayıda eğitici satrancı öğretmeye çalışıyor yalnızca bir belgeyle değil gerçek denetimlerle öğretmenler denetlenmeli.” (SA: 8).

“Öğrenme güçlüğü olan bireylerle karşılaşılabilir. Sabırlı olarak ve her bir çocuğun düzeyine hitap ederek bu sorunu çözebiliriz.” (Ö: 18).

“Anasınflarına da süre planlanandan uzun sürebilir. Esnek olunmalıdır.” (Ö: 1).

Programdaki Konuların Sırasının, Çocukların Kolay Öğrenmelerini Sağlamaya İlişkin Uygunluğu

Katılımcıların bu konuda vermiş olduğu cevapların analizine göre elde edilen bulgular Tablo 13’de sunulmuştur. Aşağıda verilen Tablo 13’de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 25’i, okulöncesi öğretmenlerinin 24’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 8’i, programda yer alan konuların sırasının, çocukların kolay öğrenmelerini sağlamaya uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 3’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 22’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 5’i basitten karmaşığa (kolaydan zora) sıralandığını; satranç antrenörlerinin 2’si, okulöncesi öğretmenlerinin 5’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 3’ü uygun yöntem, teknik ve örnekler sunulması gerektiğini; satranç antrenörlerinin 4’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 3’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 3’ü kısmen uygun olduğunu; satranç antrenörlerinin 1’i, okulöncesi öğretmenlerinin 1’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si ise sırasının değiştirilebilir, geliştirilebilir olduğunu belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 1’i, okulöncesi öğretmenlerinin 1’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 13

Programdaki Konuların Sırasının, Çocukların Kolay Öğrenmelerini Sağlamaya İlişkin Uygunluğuna Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Uygun	25	24	8
Basitten-karmaşığa sıralama (Kolaydan-zora)	3	22	5
Uygun yöntem,teknik ve örnekler sunulmalı	2	5	3
Kısmen uygun	4	3	3
Sırası değiştirilebilir, geliştirilebilir	1	1	2
Yorumsuz	1	1	2
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Yer alan konuların belirli bir düzeye kadar, çocukların öğrenmelerini sağlamaya uygun olduğunu düşünüyorum. Yalnızca, öğretim sürecinde yaratıcı drama gibi tekniklerden faydalanılması gerektiğini düşünüyorum, kazanımları somutlaştırmak adına.”(AU: 1).

“Konuların sırasının biraz değiştirilebilir. Mesela ben “Şah Tehdidi ve Mat” konusunun “Tehdit ve Savunma” konusundan sonra verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Mat hamlesi daha soyut bir kavramdır.” (Ö: 14).

“Program basitten karmaşığa, kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene şeklinde ilerlediği için uygun olduğunu düşünüyorum.”(SA: 19).

3. Programın Uygulama Sonrası Sürecinin Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler

Okulöncesi döneme yönelik 2019 yılında yayımlanan Okulöncesi Satranç Öğretim Programının uygulama sonrası sürecin değerlendirilmesine ilişkin satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi eğitim alan uzmanlarının görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Programı Uyguladıktan Sonra Değerlendirmek İçin İzlenecek Yollar

Programı uyguladıktan sonra değerlendirmek için izlenecek yollar hakkında katılımcılardan farklı cevaplar alınmıştır. Bu soruya yönelik aşağıda verilmiş olan Tablo 14’de, çalışmaya katılan okulöncesi öğretmenlerinin 15’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 6’sı, programı uyguladıktan sonra değerlendirme yapmak için gözlem yöntemini kullanmayı düşündüğünü; satranç antrenörlerinin 16’sı, okulöncesi öğretmenlerinin 12’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 5’i, uygulama yaptırmayı düşündüğünü; satranç antrenörlerinin 5’i, okulöncesi öğretmenlerinin 5’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i, sorular sorarak değerlendirmeyi düşündüğünü; satranç antrenörlerinin 4’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 4’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 4’ü, süreç odaklı değerlendirmeyi düşündüğünü; okulöncesi öğretmenlerinin 2’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si ise kontrol listesi/ölçek kullanmayı düşündüklerini; satranç antrenörlerinin 4’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 12’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 4’ü birden fazla yöntem düşündüklerini belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 7’si, okulöncesi öğretmenlerinin 6’sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 14

Programı Uyguladıktan Sonra Değerlendirmek İçin İzlenecek Yollara Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Gözlem yöntemi	-	15	6
Uygulama yaptırmak	16	12	5
Sorular sormak	5	5	1
Süreç odaklı değerlendirme	4	4	4
Birden fazla yöntem	4	12	4
Yorumsuz	7	6	1
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Değerlendirme sürecinde, çocukları ikili masa başında satranç tahtalarıyla yalnız bırakırdım, isteyenlerin karşılıklı oynayabileceğini söylerdim. Gözlem yapar, notlar alırdım. Kazanılmadığını düşündüğüm becerileri tekrar ele alırdım.”(AU: 1).

“Birebir öğreticiyle ya da sınıf arkadaşlarıyla uygulama yapılabilir Eğer uygun alan varsa çocuklar satranç taşları olur ve uygulama yapılır ve çocukların doğru hamleyi bulması sağlanır.” (Ö: 38).

“Soru-cevap yöntemiyle konunun anlaşılıp anlaşılmadığını görebiliriz.”(SA: 9).

Programın Hedeflerine Ulaşmasını Engelleyecek Faktörler

Katılımcıların programın hedeflerine ulaşmasını engelleyebilecek faktörlere ilişkin görüşleri alınmış, analizlere göre elde edilen bulgular Tablo 15’de sunulmuştur. Aşağıda verilen Tablo 15’de görüldüğü gibi, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 10’u, okulöncesi

öğretmenlerinin 18'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 6'sı bu soruya, çocuklara dair engellerden (sıkılmak, ilgi, dikkat süresi, gelişim özellikleri, sınıf mevcudu); satranç antrenörlerinin 4'ü, okulöncesi öğretmenlerinin 8'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si çevresel engellerden (materyal, maddiyat, dış destek, mekan); satranç antrenörlerinin 11'i, okulöncesi öğretmenlerinin 15'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 7'si birden fazla engel durumundan; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 2'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i aile engelinden; satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 7'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 5'i uygulayıcı yetkinliğinden bahsetmiştir. Satranç antrenörlerinin 5'i, okulöncesi öğretmenlerinin 2'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i engel olmadığını söylemiştir. Satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 4'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 15

Programın Hedeflerine Ulaşmasını Engelleyebilecek Faktörlere Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Çocuklara dair engeller	10	18	6
Çevresel engeller	4	8	2
Birden fazla engel durumu	11	15	7
Aile engeli	2	2	1
Uygulayıcı yetkinliği	2	7	5
Engel yok	5	2	1
Yorumsuz	2	4	1
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Programın hedeflerine ulaşmasını engelleyecek faktörler çocukların hazırbulunuşluk düzeyleri olabilir. Çocuk hazır değil ise uygulanan program hedeflerine ulaşamaz. Çocukların gelişim düzeyleri düşük ise programın hedeflerine ulaşması zor olacaktır.” (Ö: 14).

“Öncelikle öğretmenlerin satranç konusunda gerçekten yeterli ve satrancın küçük yaş çocuklarına nasıl öğretilmesi gerektiği konusuna hakim olması gerekir. Öğretmenler yeterli olmazsa programın hedeflerine ulaşması çok daha zor olur.” (AU: 17).

“Dış destek alınırsa program gayet uygulanabilir, ama yalnızca derste kalırsa hedeflerine kısmen ulaşır.” (SA: 4).

Programın Okulöncesi Dönemde Gerekli Satranç Deneyimi Kazandırabilme Niteliği

Programın okulöncesi dönemde gerekli satranç deneyimi kazandırabilme niteliğine yönelik katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur. Aşağıda verilen Tablo 16'da, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 13'ü, okulöncesi öğretmenlerinin 19'u ve okulöncesi alan uzmanlarının 5'i, bu soruya amacına ulaşacağını düşündüğünü; satranç antrenörlerinin 7'si, okulöncesi öğretmenlerinin 11'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 5'i, basit düzeyde gelişim olacağını; satranç antrenörlerinin 4'ü, okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 6'sı öğretmene bağlı olduğunu; satranç antrenörlerinin 3'ü, okulöncesi öğretmenlerinin 9'u ve okulöncesi alan uzmanlarının 4'ü uygun yöntemler ve etkili uygulama ile uygulanabileceğini; satranç antrenörlerinin 3'ü, okulöncesi öğretmenlerinin 5'i ve okulöncesi alan uzmanlarının 2'si geliştirilmesi gerektiğini ve satranç antrenörlerinin 2'si, okulöncesi öğretmenlerinin 6'sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i ise bireye göre değiştiğini

belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 4'ü ve okulöncesi öğretmenlerinin 3'ü bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 16

Programın Okulöncesi Dönemde Gerekli Satranç Deneyimi Kazandırabilme Niteliğine Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Amacına ulaşır	13	19	5
Basit düzeyde gelişim	7	11	5
Öğretmene bağlı	4	3	6
Uygun yöntemler ve etkili uygulama	3	9	4
Geliştirilmeli	3	5	2
Bireye göre değişkenlik	2	6	1
Yorumsuz	4	3	-
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Program biraz daha geliştirilebilir, öğretmene rehber olması açısından.” (Ö: 32).

“Öğretmenin satranç oyunu ile ilgili yeterli bilgisi mevcut ise ve çocukların öğrenme türü ve düzeyleri hakkında bilgi sahibi ise programın amacına ulaşılabilirliğinin iyi düzeyde olacağı düşünülmektedir.” (AU: 12).

“Program okulöncesi için yeterlidir. Programı alan çocuklar başlangıç düzeyinde de olsa yeterli düzeye ulaşırlar.” (SA: 28).

Programın Çocuklara Satranç Kurallarını Öğretme Yeterliliği

Katılımcıların bu konuya ilişkin belirtmiş olduğu cevaplara göre aşağıda verilmiş olan Tablo 17’de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 32’si, okulöncesi öğretmenlerinin 45’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 15’i, programın çocuklara satranç kurallarını öğretme konusunda yeterli (bol pratikle, somut deneyimle, uygun tekniklerle, temel kurallar) olduğunu; satranç antrenörlerinin 2’si, okulöncesi öğretmenlerinin 6’sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 5’i yeterli olmadığını (örnekler eksik, süre eksik, geliştirilebilir); satranç antrenörlerinin 2’si, okulöncesi öğretmenlerinin 4’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si öğretmenlere bağlı olduğunu belirtmiştir. Okulöncesi öğretmenlerinin 1’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i ise bu konuda yorum yapmamıştır.

Tablo 17

Programın Çocuklara Satranç Kurallarını Öğretme Yeterliliğine Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Yeterli	32	45	15
Yeterli değil	2	6	5
Öğretmene bağlı	2	4	2
Yorumsuz	-	1	1
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Bu program ile satrancın basit kuralları çocuklara öğretilir ancak bu konuda öğretmenlere büyük bir iş düşüyor çünkü hedeflenen kazanımların ne şekilde

verileceğini planlayanlar onlar. Eğer çocukların gelişimine uygun planlamalar yapılmaz ise öğretme başarısız sonuçlanabilir.”(AU: 17).

“İncelediğime göre program açık ve nettir bu yüzden satranç kurallarını çocuklara öğretme konusunda yeterli olacağını düşünüyorum. Tabi bu kuralların pekişmesi için çocuklar da daha fazla tekrar yapmak gerekiyor.” (Ö: 14).

“Program uygundur çocuklara satranç kurallarını öğretme yeterliliği bana göre iyi düzeydedir.”(SA: 5).

Sınıflarda Bu Programı Uygulamayı Düşünme ve Nedenleri

Katılımcıların sınıflarda bu programı uygulamayı düşünme ve nedenlerine yönelik görüşleri alınmıştır. Aşağıda verilen Tablo 18 de, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 31’i, okulöncesi öğretmenlerinin 46’sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 18’i, Satranç Öğretim Programını sınıfında uygulamayı düşündüğünü belirtmiştir. Düşünenlerden, satranç antrenörlerinin 21’i, okulöncesi öğretmenlerinin 19’u ve okulöncesi alan uzmanlarının 6’sı tam olarak neden belirtmemiş; satranç antrenörlerinin 3’ü, okulöncesi öğretmenlerinin 14’ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 5’i gelişim alanlarına faydalı olduğunu; satranç antrenörlerinin 7’si, okulöncesi öğretmenlerinin 5’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 3’ü belirlenen amaçların okulöncesi ile paralel olması, amaçlara ulaşmak ve konu sıralamasının uygun olması nedeniyle düşündüğünü; okulöncesi öğretmenlerinin 8’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 4’ü ise eğitim aldıktan sonra düşündüklerini belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 2’si, okulöncesi öğretmenlerinin 7’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si programı uygulamayı düşünmediklerini; satranç antrenörlerinin 1’i, okulöncesi öğretmenlerinin 1’i ve okulöncesi alan uzmanlarının 1’i denemek istediklerini belirtmişlerdir. Satranç antrenörlerinin 2’si, okulöncesi öğretmenlerinin 2’si ve okulöncesi alan uzmanlarının 2’si bu konuda bir yorum yapmamışlardır.

Tablo 18

Sınıflarda Bu Programı Uygulamayı Düşünme ve Nedenlerine Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Düşünürüm			
• Tam nedeni yok (iyi hazırlanmış)	21	19	6
• Gelişim alanlarına faydalı	3	14	5
• Belirlenen amaçların okulöncesi ile paralel olması, amaçlara ulaşmak, konu sıralamasının uygun olması	7	5	3
• Eğitim aldıktan sonra olur	-	8	4
Uygulamam	2	7	2
Denerdim	1	1	1
Yorumsuz	2	2	2
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Tabi ki de uygulamak isterdim. Çünkü gerek konu seçiminin ve gerekse konu sıralamasının gerektiği gibi olduğunu düşünüyorum.” (SA: 22).

“Evet sınıfımda bu programı birebir olmasa da uygulayabilirdim. Programın özel amaçlarının okulöncesinin amaçları ile uygunluk gösteriyor ve çocuklarda görmek istediğimiz gelişimleri barındırıyor.”(AU: 17).

“Düşünmem. Program yeteri kadar açık ve yol gösterici olduğunu düşünmüyorum.” (Ö: 35).

Programa İlişkin Görüş ve Öneriler

Satranç antrenörlerinin, okul öncesi öğretmenlerinin ve alan uzmanlarının programa ilişkin görüş ve önerilere yönelik verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular Tablo 19'da sunulmuştur. Aşağıda verilen Tablo 19'da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin 8'i , okulöncesi öğretmenlerinin 14'ü ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i , Satranç Öğretim Programının güzel, başarılı olduğunu; satranç antrenörlerinin 7'si, okulöncesi öğretmenlerinin 16'sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 1'i uygulanabilir olduğunu; satranç antrenörlerinin 12'si, okulöncesi öğretmenlerinin 20'si ve okulöncesi alan uzmanlarının 17'si çok genel, düzenlenmesi ve detaylandırılması(etkinlikler, aile katılımı, değerlendirme, süre, özel çocuklar, bireysel farklılıklar, rehber, eğitim) gerektiğini belirtmiştir. Satranç antrenörlerinin 9'u, okulöncesi öğretmenlerinin 6'sı ve okulöncesi alan uzmanlarının 4'ü ise bu konuda öneride bulunmamıştır.

Tablo 19

Programa İlişkin Görüş ve Önerilere Yönelik Görüşler

Kategoriler	Satranç Antrenörleri	Okulöncesi Öğretmenleri	Okulöncesi Alan Uzmanları
Güzel, başarılı program	8	14	1
Uygulanabilir program	7	16	1
Program çok genel, düzenlenmeli ve detaylandırılmalı	12	20	17
Önerim yok	9	6	4
Toplam	36	56	23

Bazı katılımcıların bu soruya ilişkin düşünceleri aşağıda yer almaktadır.

“Genel anlamda bir çerçeve niteliğinde çok detaylandırılmamış fakat kötü olarak nitelendiremeyeceğim bir program. Uygulama örnekleri verilerek, detaylandırılarak zenginleştirilebilir.” (AU: 10).

“Program genel olarak güzel fakat fazla çerçeve kalmış. Biraz daha ayrıntı eklenebilir. Örneğin özel gereksinimli bireyler eklenebilir, satranç öğretimiyle ilgili etkinlikler eklenebilir. Bireysel farklılıkları dikkate alan maddeler eklenebilir.” (Ö: 10).

“Program her yönüyle uygulanabilir.” (SA: 33).

“Başarılı.” (SA: 29).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi alan uzmanlarının büyük bir bölümünün, Satranç Öğretim Programının özel amaçlarının, okulöncesi eğitimin genel amaçlarına uygun olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. MEB (2013) Okulöncesi programın amaçlarına baktığımızda “Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, onları ilkokula hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.” olduğu görülmektedir. MEB (2013) tarafından yayımlanan okulöncesi eğitim programına baktığımızda amaçların birebir aynı olmasa da örtüştüğü görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun programdaki temel yaşam becerilerinin günlük yaşamda uygulanabilir, destekleyici olduğunu ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde bazı çalışmaların bu sonuçla örtüştüğü görülmektedir. Sala ve Gobet (2016) tarafından yapılan çalışmada satranç eğitiminin, çocukların matematiksel okuma ve bilişsel becerilerini orta derecede geliştirdiği sonucuna

ulaşmıştır. Buna ek olarak, Gliga ve Flesner (2014) tarafından yapılan çalışmada acemi satranç öğrencilerine verilen satranç eğitimiyle çocukların bilişsel faydalar sağladığı ortaya konulmuştur. Tamer (2020) tarafından yapılan çalışmada ise çocukların bilişsel yetilerini güçlendirmelerinin yanında ahlaki değerlerin yerleşmesinde de satranç sporunun önemli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Tekneci (2009) tarafından yapılan çalışmada okulöncesi dönemde satranç eğitimi almış çocukların matematik becerileri olumlu derecede etkilenecek, puanlarının yüksek çıktığı belirtilmiştir. Büyükaşık (2017) tarafından yapılan araştırmada ise öğrencilerin satranç bilgileri yükseldikçe matematik problemlerini çözmeye yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri ortaya konulmuştur. Fakat Ün (2010) tarafından yapılan araştırmada elde edilen sonuç, araştırmacının bu sonucuyla kısmen farklılık göstermektedir. Satranç öğrenme ile problem çözme, karar verme ve düşünme stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, Ün (2010) tarafından çalışmada verilen satranç eğitimi süresinin kısa olmasından kaynaklanabileceği şeklinde ifade edilmiştir. Genel olarak yukarıda sözü edilen çalışmalar programda belirlenen bazı temel becerilerin günlük yaşamda uygulanabilirliğini ve yansımaları göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğunun, program hazırlanırken bireysel farklılıkların dikkate alındığı ya da alınması gerektiğini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Her birey farklıdır ve gelişimde bireysel farklılıklar göstermektedirler. Herhangi bir konu da eğitim verme sürecinde, planlanacak ve uygulanacak hedeflerin çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel farklılıklarına göre belirlenip çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Çocukların gelişimlerini daha iyi destekleyebilmek için eğitimciler bu sorumlulukta olmalıdır. Çocukların bireysel farklılıklarının farkında olan eğitimci ve ebeveynler, bu süreçte çocuklardan daha gerçekçi beklentilerde olabilirler. Bu farklılıkların nedenlerinden bazıları çevre ve kalıttır. Yaşanılan çevre ve sahip oldukları genetik özellikler çocukların gelişimlerinde farklılıklar oluşturabilmektedir. Çocukların aynı yaşta olsa bile birbirinden farklı gelişim özellikleri gösterebilecekleri unutulmamalı ve etkinlikler ona göre düzenlenmelidir (Aral ve Baran, 2011). Alanyazın incelendiğinde bazı kaynaklarında, araştırmacının bu sonucuyla örtüştüğü görülmektedir (Aydın, 2016; Demirel, 2020; Güler, 2017; Ünver, 2014; Senemoğlu, 2020). Çalışmaya katılan satranç antrenörlerinin, okulöncesi öğretmenlerinin ve okulöncesi alan uzmanlarının büyük bir bölümü, programda yer alan konuların sırasının, çocukların kolay öğrenmelerini sağlamaya uygun olduğunu ifade etmiştir. Bir kısmının ise konuların basitten-karmaşığa (kolaydan zora) doğru sıralandığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sönmez ve Alacapınar'ın (2015) belirttiği, içeriğin kolaydan zora, basitten karmaşığa ve somuttan soyuta sıralanması gerektiği ilkesi araştırmacının bu sonucuyla örtüşmektedir. Alanyazına bakıldığında bazı kaynakların, çalışmanın bu sonucuyla örtüştüğü görülmüştür (Gültekin, 2020; Demirel, 2020; Duran ve Ekici, 2020). Satranç programı incelediğinde konuların kolaydan zora temel oluşturarak sıralandığı söylenebilir. Çocuklar, bir aşamayı öğrendikten sonra daha zor aşamalara geçmektedirler. Katılımcıların çoğunluğu, programda belirlenen konu ve kazanımların çocukların düzeylerine uygun olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların bir kısmının konu ve kazanımların gerçekleştirilebilir, ölçülebilir, gözlenebilir ve davranışa dönüştürülebilir olduğunu ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde Sönmez ve Alacapınar (2015), eğer hedefler davranışa dönüştürülemezse, belirlenen hedeflerin gerçekleştiğini ya da varlığından söz edilemez olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu davranışlarında gözlenebilir ve ölçülebilir olmasının değerlendirmeler açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, Demirel (2020) hedeflerin davranışa dönüştürülmesi gerektiğini, bunların da gözlenebilir ve ölçülebilir olması gerektiğinden bahsetmiştir. Alanyazında belirtilenlerin araştırmacının bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir. Satranç turnuvaları temel alındığında çocukların sergiledikleri oyunlarla, aldıkları satranç

eğitiminin ne derecede yansıdığı gözlemlenebilir. Genellikle çocukların öğrendiklerini oyunda gerçekleştirdiği söylenebilir. Bunun için programı uygulama süreci ve sonunda çocukların oyunları izlenerek daha net gözlemler yapılabilir. Katılımcıların çoğunluğu, programı uygulama sürecinde kullanılabilecek birden fazla yöntem ve tekniklerden bahsettiği sonucuna ulaşmıştır. Alanyazın incelendiğinde bazı araştırmaların çalışmanın bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir. Demir (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin çoğunluğunun satranç öğretiminde drama kullanmayı düşündükleri, yaratıcı dramayla satrancın öğretilebileceğine inandıkları ortaya çıkmıştır. Türkiye Satranç Federasyonu satranç eğitim kurulu da satranç derslerinde kullanılabilecek başlıca öğretme yöntemlerini sunuş yolu ile, keşif yolu ile, gösterip-yaptırma yolu ile, soru-cevap yolu ile öğretme ve drama yöntemi şeklinde sıralamıştır. Alanyazın incelendiğinde bazı kaynaklarında, bu yöntem ve tekniklerden bahsederek araştırmaların bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir (Demirel, 2020; Güven,2020). Katılımcıların büyük çoğunluğu, programı uygulama sürecinde karşılaşılabilecek sorunların çocuklara yönelik olduğu, bir kısmının ise öğretmen ya da programdan kaynaklı sorunlar olabileceğini belirttikleri sonucuna ulaşmıştır. Alanyazın incelendiğinde bazı araştırmaların çalışmanın bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir. Eryücel (2018) tarafından yapılan araştırmada satranç ile ilgili okul dışında da bir antrenör ile çalışan katılımcılar ile psikolojik dayanıklılığın alt boyutu olan aile uyumu ile arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Buna ek olarak, Koçyiğit ve Baydilek (2015) tarafından yapılan çalışma da ise çocukların oyun tercihlerine etki eden faktörler okulda öğretmen, evde ise annelerdir. Burada dikkat çeken nokta çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri oyun konusunda bir engel olarak tanımlamalarıdır. Ayrıca, Sarıbaş ve Babadağ (2015), eğitim sisteminde eğitim programına yönelik olarak ölçme değerlendirilmeden, içerikten, kazanım ve süreçten kaynaklanan sorunlar olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin yeterliliklerinin, eğitimin en önemli sorun alanlarından biri olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak öğrenci niteliklerinden kaynaklanan sorunlara da değinmişlerdir. Bu sebeple araştırmalar bu bulguyla benzerlik göstermektedir. Katılımcılarında belirttiği gibi karşılaşılabilecek sorunların çocuklardan, öğretmenlerden ve programdan kaynaklı olabileceği söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğu, programa yönelik etkinlikler hazırlanırken izlenecek yollar için farklı yöntem ve teknikler sundukları sonucuna ulaşmıştır. Alanyazın incelendiğinde bazı araştırmaların çalışmanın bu bulgusuyla kısmen örtüştüğü görülmektedir. Erdoğan (2009) tarafından yapılan çalışmada satranç öğretiminde bilgisayar destekli ve geleneksel öğretim yöntemlerinin karşılaştırılması ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Bilgisayar destekli öğretimin uygulandığı öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca, Sönmez ve Alacapınar (2015) çalışmasında, içeriklerin yöntem ve teknikler (rol yapma, gözlem, dramatizasyon, gösterip yaptırma vs.) ile değişik öğrenme-öğretme stratejisi (sunuş yolu, buluş yolu, araştırma soruşturma) ile düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Araştırmaların bu bulguyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğu, programı uyguladıktan sonra değerlendirme yapmak için uygulama yaptırmayı düşündükleri, bir kısmının ise gözlem yöntemini ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Katılımcılardan bir kısmı ise birden fazla yöntemden söz etmiştir. Alanyazın incelendiğinde bazı kaynaklarında, araştırmaların bu sonucuya örtüştüğü görülmektedir (Erden, 1998; Uşun, 2016). MEB (2013) okulöncesi eğitimin önemine vurgu yaparak, okulöncesi eğitimde değerlendirmenin, eğitim sürecinin temel öğelerinde biri olduğunu ifade etmiştir. Okulöncesi programda değerlendirmeyi ise çocukların gelişimlerinin bütün ayrıntılarıyla gözlenmesi, bu gözlem sonuçlarının rapor olarak ifade edilmesi, programın değerlendirilmesi ve öğretmenlerin kendini değerlendirmesi şeklinde ele almıştır. Araştırmaların bu bulgusuna baktığımızda katılımcıların belirttiği gözlem yönteminin MEB Okulöncesi eğitim programıyla kısmen

uyuştuğu söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğu, programın hedeflerine ulaşmasını engelleyebilecek faktörler hakkında çocuklara dair engelleri ifade ettikleri, bir kısmının ise çevre, aile, uygulayıcı yetkinliği gibi engelleri belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Devecioğlu ve Karadağ (2014) tarafından yapılan çalışma, zekâ oyunlarını kapsayan ders ile ilgili karşılaşılan/karşılaşılabilecek en önemli güçlüklerin, materyal eksikliği, öğretmenlerin yetersizliği, veliler, öğretmen ve öğrencilerin ilgisizliği vb. olarak tespit etmiştir. Araştırmanın bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir. Buna ek olarak, Tamer (2020) yaptığı çalışmada satranç sporcularının ve ailelerinin genel görünümünü ortaya koymuştur. Araştırmada velilerin çocuklarını erken yaşlarda satrançla tanıştırmak suretiyle bu spora olan ilgilerini arttırmakta olduğu ve çocuklarının ilgi ve başarıları ölçüsünde desteklerini sunduğu gözlenmiştir. Ailelerin sosyal statülerinin iyi bir konumda bulunması ve eğitim düzeylerinin yüksek oluşu, sahip oldukları maddi ve manevi olanaklarıyla çocuklarını satranca yönlendirmelerinin kolaylaştırdığını belirtmiştir. Ayrıca çocuklarını satrançla tanıştıran ailelerin başlangıçta büyük bir beklenti içine girdiğini ve turnuvalarda maçların kaybedilmesi halinde çocuklarının bu sporla bağını zayıflatmakta ya da süreç içerisinde çocuklarına karşı olumsuz bir tutum sergilediklerini belirtmiştir (Tamer, 2020). Araştırmanın bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir. MEB (2013) ailenin çocukların gelişimlerini, başarılarını ve topluma uyumlarını etkileyen en önemli öğelerden biri olduğunu belirtmiştir. Çocuklar ancak önemsendikleri ortamda potansiyellerini keşfedebileceklerdir. Ayrıca MEB, öğretmenlerinde çocukların gelişimini ve eğitimin niteliğini etkileyen temel belirleyicilerden olduğunu ifade etmiştir. Çocuklar güven duydukları destekleyici ve öğrenme fırsatları sunan çevrede keşfeder ve bu olanakları değerlendirmektedir. Burada da öğretmen çok önemlidir. Araştırmanın bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir. Buna ek olarak, Bilaloğlu ve Arnas (2019) tarafından yapılan çalışmada, ailelerin katılımı için, ailelerin okul ve öğretmen tarafından yeterince desteklenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ebeveynlerin yöneticilerle ve öğretmenlerle de iletişim sorunları yaşadıkları ortaya konulmuştur. Bu durumda programların hedeflere ulaşmasını güçleştirecektir. Alanyazına da baktığımızda, katılımcıların da belirttiği gibi bu süreçte en önemli engellerin çocuk, çevre, aile ve uygulayıcı yetkinliği olduğu söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğu, programın çocuklara satranç kurallarını öğretme konusunda yeterli olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Eryücel (2018) tarafından yapılan araştırmada, okulda alınan satranç eğitimi ile düşünme stilleri ve psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişki bulunurken, katılımcıların kaç yıldır satranç oynadıkları, satranç oynama sıklığı gibi bazı durumlarda düşünme stilleri ve psikolojik dayanıklılık arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmanın, araştırmanın bu bulgusuyla kısmen örtüştüğü söylenebilir. Verilen eğitimin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Bu programla da verilecek eğitimle çocukların gerekli satranç kurallarını öğrenebileceği söylenebilir. Katılımcıların büyük bir kısmı, programı uygulamayı düşündüğünü belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Düşünen katılımcılardan bazıları tam neden belirtmezken, bazıları ise gelişim alanlarına faydalı, belirlenen amaçların okulöncesi ile paralel olması ve konu sıralamasının uygun olması gibi nedenleri ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde bazı araştırmaların çalışmanın bu bulgusuyla örtüştüğü görülmektedir. Kaynar (2014) tarafından yapılan araştırmada, satranç eğitimi alan çocukların ilkökula hazırbulunuşlukları, dikkat toplama ve sosyal becerileri olumlu etkilenmiştir. Rosholm, Mikkelsen ve Gumede (2017) tarafından yapılan araştırmada ise satrancın çocukların matematik kapasitelerini geliştirmesi için önemli ve etkili bir araç olabileceği yönündedir. Bu çalışmalara ek olarak, Aciego ve diğerleri (2012) tarafından yapılan çalışmada, karşılaştırma grubunun aksine, satrancın bilişsel yetenekleri, başa çıkma ve problem çözme kapasitesini ve hatta onu uygulayan çocukların ve ergenlerin sosyo-duygusal gelişimini geliştirdiği ortaya

konulmuştur. Tatlıpınar (2017) tarafından yapılan araştırmada, okulöncesi dönemde verilen satranç eğitiminin, beş ve altı yaşındaki çocukların dikkat gelişimine olumlu katkılar getirebileceği tespit edilmiştir. Ayrıca, Sala ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları, çocuklarda kısa süreli bir satranç uygulamasının bile matematiksel yeteneklerini geliştirmek için yararlı bir araç olabileceği hipotezini güçlendirmektedir. Akay (2017) tarafından yapılan araştırmada ise okulöncesi dönemde verilen satranç eğitiminin çocukların sosyal gelişimine katkı sağlayarak, bilişsel gelişimini olumlu düzeyde etkilediği ortaya konulmuştur. İncelenen diğer araştırmaların, bu çalışmanın bulgusuyla kısmen örtüştüğü söylenebilir (Burgoyne ve diğerleri, 2016; Çubukçu ve Kahraman, 2017; Grau-Pérez ve Moreira, 2017 Kazemi ve diğerleri, 2012). Çalışmalar satrancın çocukların gelişimine olan olumlu katkılarının olduğunu göstermektedir. Satranç eğitiminin amaçlarının da okulöncesi ile paralel olması ve konu sıralamasının uygun olması gibi nedenlerden dolayı çalışmaların sonucunun amacına ulaşabileceği söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğu, programda belirlenen konuların çocukların düzeyine uygun olduğunu belirttikleri, bir kısmının ise bazı konuların uygun olduğunu ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların çoğunun belirlenen konulara ayrılan sürelerin yeterli olduğu, bir kısmının ise yeterli olmadığı görüşünü ortaya koydukları sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların çoğunun programda belirlenen konu ve kazanımların yeterli olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşmıştır. Çalışmaya katılan katılımcıların çoğunun programda yer alan satranç öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlarda belirlenen maddelerin yeterli olduğunu belirttikleri, bir kısmının ise detaylandırılması ve düzenlenmesi gerektiğini belirttikleri sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların çoğunun programın okulöncesi dönemde gerekli satranç deneyimi kazandırabilecek nitelikte amacına ulaşabileceğini, bir kısmının ise çocuklarda basit düzeyde gelişim olabileceğini ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Kulaç (2005) bu dönemde satranç eğitiminin amacının, çocukların satranç figürlerine olan dikkatinden yararlanarak, çocukları satrançla tanıştırmak olduğunu belirtmiştir. Ama Kulaç (2005) eğitim süreci boyunca, hiçbir zaman çocuklara aşırı yüklemeler yaparak bıkkınlık oluşturulmaması gerektiğini, verilen derslerin her zaman heyecan verici bir şekilde monotonluktan uzak olması gerektiğini belirtmiştir. Bu sebeple araştırmanın bulgularına baktığımızda bu programın çocuklara gerekli satranç deneyimi sağlayarak, basit düzeyde gelişim sağlayabileceği yönünde bir ifade söylenebilir. Ayrıca katılımcıların çoğunun programın çok genel, düzenlenmesi ve detaylandırılması gerektiğini ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bir kısmı ise programı başarılı bulmuştur.

Yapılan bu çalışmayla 2019 Okulöncesi satranç eğitim programının kısa vadede uygulayıcılar üzerindeki etkisi ve programın uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerin ortaya konulması ile olası program güncelleme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

- Çalışmada bazı bulgular, alan uzmanlarının satranç hakkındaki bilgilerinde eksiklikler ortaya koymuştur. Bu sebeple, okulöncesi öğretmenliği lisans programlarına satranç seçmeli ders olarak eklenerek, alan uzmanlarının da bu süreç hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.
- Çalışmada program uygulanmadan sadece programın etkinliğine yönelik görüşler alınmıştır. Bu sebeple, programı uyguladıktan sonra, satranç antrenörleri, okulöncesi öğretmenleri ve okulöncesi alan uzmanları, programın etkili olup olmadığını incelemek için çocuk gözlem çizelgeleri oluşturabilir.

- Bu çalışmanın bazı bulgularında, program uygulanmadan sadece farklı yöntem ve tekniklere yönelik görüşler ortaya konulmuştur. Bu sebeple, programı uyguladıktan sonra, değerlendirme sürecinde, satranç antrenörleri, okulöncesi öğretmenleri ve okulöncesi alan uzmanları, farklı yöntem ve teknikleri kullanarak hangisinin daha etkili olduğuna bakılabilir.
- Pandemi sürecinden dolayı bu araştırma da veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır. İleri de araştırmacılar programın uygulamasına dayalı ve etkilerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar planlayabilirler. Böylece uygulanmış haliyle durum ortaya konulabilir.
- Bu çalışmanın bazı bulgularında, programa yönelik etkinliklerin planlanmasına yönelik görüşler ortaya konulmuştur. Ama etkinlikler hazırlanmamıştır. Bu sebeple, programa yönelik araştırmacı etkinlik kitabı hazırlayarak sınıfta uygulanıp, programın sonuçlarına bakılabilir.
- Bu çalışmanın bazı bulgularında, program uygulaması yapılmadan görüşler ortaya konulmuştur. Bu sebeple, farklı düzeylerde çocuklarla uygulamalı olarak çalışılarak programın değerlendirilmesi yapılabilir. Böylece etkinliği ortaya konulabilir.
- Bu çalışmanın bulgularına baktığımızda, çocuklar üzerinde herhangi bir uygulama yapılmadığı ortaya konulmaktadır. Bu sebeple, okulöncesi dönemde bu programla eğitim alan çocukların, ileriki eğitim kademelerindeki durumları incelenebilir.
- Bu çalışmanın bazı bulgularında, programa yönelik karşılaşılabilecek sorunlar ve çözümler hakkında sadece görüşler ortaya konulmuştur. Bu sebeple, satranç dersi verilen süreçte, satranç antrenörleri, okulöncesi öğretmenleri ve okulöncesi alan uzmanları, karşılaştıkları sorunları not alarak, gerekli çözüm önerileri bulabilir. Bu şekilde niteliği ortaya konulabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın bu bölümünde birtakım sınırlılıklardan bahsedilmiştir. İlk olarak, araştırma nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarını üç farklı kategoriden belirli sayıdaki kişiler oluşturmaktadır. Bu sebeple araştırma sonuçlarının genellenmesi olanaklı değildir. Diğer bir sınırlılık ise, araştırmanın verileri pandemi koşulları nedeniyle çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırmanın başında Okulöncesi Satranç Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan etkinliklerin uygulamasının yapılması planlanmış ancak pandemi nedeniyle amaç ve yöntem değişikliğine gitmek durumunda kalınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırmanın birinci yazarı araştırma sürecinde verilerin toplanmasında, analiz edilmesinde ve bulguların yazılmasında %70 oranında katkı yaparken, ikinci yazar %30 oranında katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın hazırlanması, uygulanması, veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yazılması aşamalarında herhangi bir çıkar çatışması alanının bulunmadığını beyan ederiz.

Kaynakça

- Aciego, R., Garcia, L. ve Betancort, M. (2012). The benefits of chess for the intellectual and social-emotional enrichment in schoolchildren. *The Spanish Journal of Psychology*, 15(2), 551-559. https://doi.org/10.5209/rev_sjop.2012.v15.n2.38866 adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Akay, K. (2017). *Okulöncesi dönem çocuklarına verilen satranç eğitiminin bilişsel ve sosyal davranışa etkisinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Akduman, G. G. (2015). Okulöncesi eğitimin tanımı ve önemi. G.U., Balat (Ed.). *Okulöncesi eğitime giriş* içinde (ss.1-17). Nobel Yayın.
- Akinoğlu, O. (2015). Türkiye’de uygulanan ve değişen eğitim programlarının psikolojik temelleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 31-46. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1743> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Aksoy, A. B. (2020). Erken çocukluk döneminde oyun ve oyunun gelişimsel katkıları. A. B. Aksoy ve H. D. Çiftçi (Ed.). *Erken çocukluk döneminde oyun* içinde (ss. 2-17). Pegem.
- Aksoy, V. ve Gönültaş, H. (2020). Kapsayıcı eğitim: Okulöncesi eğitimde kaynaştırma/bütünleştirme. M. Toran (Ed.). *Okulöncesi eğitimde program: Temel bileşenler ve uygulamalar* içinde (ss. 177-213). Pegem Akademi.
- Aslanargun, E. ve Tapan, F. (2012). Okulöncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 219-238. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/16891> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Aral, N. ve Baran, G. (2011). *Çocuk gelişimi*. Yenigüven Matbaası.
- Aydın, A. (2016). *Eğitim psikolojisi. Gelişim-öğrenme-öğretim*. Pegem Akademi.
- Aydın, S., Şentürk, Ş. ve Duran, V. (2018). Okulöncesi programının Stufflebeam bağlam, girdi, süreç ve ürün modeline göre değerlendirilmesi. *Educational Turkish Studies*, 13(27), 163-181. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14222> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(1), 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/318527> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Biber, K. (2010). Okulöncesi eğitimin tanımı, kapsamı, önemi ve temel ilkeleri. S. Tümkaya ve F. Gülaçtı (Ed.). *Erken çocukluk eğitimi* içinde (ss. 23-43). Nobel Yayın.
- Biber, K. (2014). Okulöncesi eğitimin tanımı, kapsamı, önemi ve temel ilkeleri. S. Tümkaya ve F. Gülaçtı (Ed.). *Erken çocukluk eğitimi* içinde (ss. 25-67). Pegem Akademi.
- Bilaloğlu, R. G. ve Arnas, Y. A. (2019). Okulöncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2018043536> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Bruin, A. B. H., Kok, E. M., Leppink, J. ve Camp, G. (2014). Practice, intelligence, and enjoyment in novice chess players: A prospective study at the earliest stage of a chess career. *Intelligence*, 45, 18-25. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2013.07.004> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Burgoyne, A. P., Sala, G., Gobet, F., Macnamara, B. N., Campitelli, G. ve Hambrick, D. Z. (2016). The relationship between cognitive ability and chess skill: A comprehensive meta-analysis. *Intelligence*, 59, 72–83 http://dx.doi.org/10.1016/j.intell.2016.08.002_0160-2896 adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.

- Büyükaşık, E. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin problem çözmeye yönelik tutumları ile satranç bilgisi seviyeleri arasındaki ilişki*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çubukcu, A. ve Kahraman, P. B. (2017). Okulöncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerinin satranç eğitimi alma durumlarına göre incelenmesi. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(43), 51-61. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/34003/376430> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Dalkıran, H.S. (1991). *Satrançta strateji ve açılış teorisi ansiklopedisi*. İnkılap Kitabevi Yayın.
- Demir, K. (2008). *Satranç öğretiminde "Yaratıcı Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanılması" ile ilgili öğretmen görüşleri* (Sözlü Bildiri). 13. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama / Tiyatro Kongresi, Ankara, Türkiye.
- Demirel, Ö. (2010; 2020). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Pegem.
- Devecioğlu, Y. ve Karadağ, Z. (2014). Amaç, beklenti ve öneriler bağlamında zekâ oyunları dersinin değerlendirilmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (IX)*, 1, 41-61. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/23139/247172> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Duran, V. ve Ekici, G. (2020). Program geliştirme ve ders içerikleri. H. G. Berkant (Ed.). *Eğitimde program geliştirme. Kuramdan uygulama örneklerine* içinde (ss.203-255). Anı Yayıncılık.
- Erbay, E. (2008). *Okulöncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Erdemir, E. S. (2018). *Tecrübeli satranç oyuncular ve satranca yeni başlayan bireylerin kognitif fonksiyonları ve duygusal durumlarının incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. Anı.
- Erdoğan, İ. (2009). *Okulöncesi dönemde satranç öğretiminde geleneksel ve bilgisayar destekli öğretim yöntemlerinin karşılaştırılması*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuklu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Erhan, E., Hazar, M. ve Tekin, M. (2008). *Satranç oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi* (Poster sunumu). 10. Uluslararası Spor Kongresi, Bolu: İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye.
- Erişti Bedir, S. D., Kuzu, A., Kabakçı Yurdakul, I., Akbulut, Y., ve Kurt, A. A. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Eryücel, M. E. (2018). *Satranç sporcularında psikolojik dayanıklılık ve düşünme stilleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi). YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Gökçeli, F. K. (2019). Erken çocukluğun tanımı, kapsamı ve önemi. A. Yıldırım (Ed.). *Erken çocukluk eğitimine giriş* içinde (ss.2-18). Pegem Akademi.
- Gliga, F. ve Flesner, P.I. (2014). Cognitive benefits of chess training in novice children. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 116, 962-967. Retrieved November 10, 2021, from <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.328> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Grau-Pérez, G. ve Moreira, K. (2017). A study of the influence of chess on the Executive Functions in school-aged children. *Estudios de Psicología*, 38(2), 473-494. Retrieved November 10, 2021, from <https://doi.org/10.1080/02109395.2017.1295578> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.

- Gül, E.D. (2008). Meşrutiyet'ten günümüze okulöncesi eğitim. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 269-278. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4378/60021> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Güler, C. (2017). Açık ve uzaktan öğrenmede bireysel farklılık olarak yaş. *AUAd*, 3(3), 125-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/34245/378471> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Gültekin, M. (2020). Program geliştirmeye ilişkin temel kavramlar. B. Oral ve T. Yazar (Ed.). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (ss. 2-37). Pegem Akademi.
- Güven, G. ve Azkeskin, K. E. (2010;2018). Erken çocukluk eğitimi ve okulöncesi eğitim. H. Diken (Ed.). *Erken çocukluk eğitimi* içinde (ss. 2-50) Pegem Akademi.
- Güven, M. (2019). Eğitimde program geliştirme. N. Karadağ ve İ. Usta (Ed.). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* içinde (ss.2-25). Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Heidemann, S. ve Hewitt, D. (2010). *Revision of pathways to play. The pathway from theory to practice*. Redleaf Press.
- Güven, G. (2020). Okulöncesi eğitim programında kullanılan yöntem ve teknikler. F. Alisinanoğlu (Ed.). *Okulöncesi eğitimde özel öğretim yöntemleri içinde* (ss. 59-108). Pegem Akademi.
- Karamete, A. ve Güneş, H. (2014). İlköğretim seçmeli satranç dersi başlangıç düzeyi birinci basamak bilgisayar destekli öğretim tasarımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 141-154. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/buefad/issue/3814/51150> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, F., Şimşek, B., ve Erzeybek, M. S. (2018). Güneydoğu Anadolu'da genç nüfusun spor yapma ve fiziksel aktiviteye katılma eğilimleri: Batman il örneği, Türkiye. *Spor Eğitim Dergisi*, 2(1), 21-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/seder/issue/35879/396841> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kaynar, F. (2014). *Erken çocukluk döneminde verilen satranç eğitiminin ilkokula hazır bulunuşluğa etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kazemi, F., Yektayar, M. ve Abad, A. M. B. (2012). Investigation the impact of chess play on developing meta-cognitive ability and math problem-solving power of students at different levels of education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 32, 372-379. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.01.056> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kefi, S., Çeliköz, N. ve Erişen, Y. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin temel bilimsel süreç becerilerini kullanım düzeyleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 300-319. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/34> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kısakürek, M.A. (1983). Eğitim programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 217-220.
- Koçyiğit, S. ve Baydilek, N. B. (2015). Okulöncesi Dönem Çocuklarının Oyun Algılarının İncelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal Of Education Faculty)*, XII(1), 1-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/25854/272569> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Köksal, A. (2006). Eğitimde satranç. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 17-27. <https://doku.tips/edoc/etmde-satran-atakan-kksal-zet.html> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kulaç, O. (2003). *Satranç*. Gençkurt Matbaacılık.
- Kulaç, O. (2005). *Satranç öğretmen kılavuz kitabı*. Türkiye Satranç Federasyonu Yayınları.
- Mamak, S. (2007). *İlköğretim okullarında uygulamaya konulan seçmeli satranç dersi programının incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma. Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Nobel Akademik Yayıncılık.

- Millî Eğitim Bakanlığı (2013). *Okulöncesi Eğitim Programı*.
<https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Satranç Öğretim Programı (Okulöncesi)*.
<https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20193209353549-01> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Nour ElDaou, B. M. ve El-Shamieh, S. İ. (2015). The effect of playing chess on the concentration of ADHD students in the 2nd cycle. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 192, 638-643.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.06.111> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Sadık, R. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf satranç bilen öğrenciler ile satranç bilmeyen öğrencilerin doğal sayılara ilişkin dört işlem ve problem çözme başarılarının karşılaştırılması*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Sağ, R. (2020). İçerik tasarımı. B. Oral ve T. Yazar (Ed.). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (ss.300-329). Pegem Akademi.
- Sala, G. ve Gobet, F. (2016). Do the benefits of chess instruction transfer to academic and cognitive skills? A meta-analysis. *Educational Research Review*, 18, 46-57.
<https://doi.org/10.1016/j.edurev.2016.02.002> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Sala, G., Gorini, A. ve Pravettoni, G. (2015). Mathematical problem-solving abilities and chess: An experimental study on young pupils. *SAGE Open*, 5(3), 1-9.
<https://doi.org/10.1177/2158244015596050> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Sarıbaşı, S. ve Babadağ, G. (2015). Temel eğitimin temel sorunları. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 3(1), 18-34.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17505> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, G. (2015). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme*. Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1997). *Okulöncesi eğitimi*. MEB.
- Ok, S. (2016). Öğretmen ve ailelere göre okulöncesi eğitimde okul-aile işbirliğinin önemi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 32, 61-79.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/581699> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Ornstein, A. C. ve Hunkins, F. P. (2017). *Curriculum: Foundations, principles and issues*. Pearson Education.
- Önal, B. T. (2020). *Ortaöğretim 9. sınıf matematik dersi öğretim programının CIPP modeli ile öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Özer, M. (2019). Erken çocukluk eğitiminde ailenin rolü ve önemi. A. Yıldırım (Ed.). *Erken çocukluk eğitimine giriş* içinde (ss. 228-243). Pegem Akademi.
- Özer, U. ve Gül, G. (2021). Yeteneğin genetik ve çevresel yönü müzikal yetenek kavramı nasıl ele alınmalı. *Madde Diyalektik ve Toplum*, 4(2), 112-119.
- Rosholm, M., Mikkelsen, M. B. ve Gumede, K. (2017) Your move: The effect of chess on mathematics test scores. *PLoS ONE*, 12(5), 1-18. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0177257> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Tamer, M. G. (2020). Kadim bir oyuna gönül verenler: satranç sporcuları ile ailelerine sosyolojik bakış. *Akademik bakış Dergisi*, 273-297.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/abuhsbd/issue/54664/746454> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Tatlıpınar, S. (2017). *Satranç öğretiminin okulöncesi çocuklarda dikkat gelişimine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi). YÖK Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.

- Tekneci, S. S. (2009). *Okulöncesi yıllarda alınan satranç eğitiminin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerin matematik becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulama Eğitim Yöntemi Dergisi*, 24, 543-559. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10372/126941> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- TSF Satranç Eğitim Kurulu. Öğrenme. https://tsf.org.tr/images/stories/egitim_kurul/satrancta_ogrenme.pdf adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Uludağ, K. (2018). *Satranç oynayan ve oynamayan üniversite öğrencilerinin DEBH ve suç davranışları açısından karşılaştırılması*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Uşun, S. (2016). *Eğitimde program değerlendirme süreçler-yaklaşımlar ve modeller*. Anı.
- Ün, E. (2010). *Satranç eğitiminin, problem çözme yaklaşımları, karar verme ve düşünme stillerine etkisinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Ünal, M. (2011). *Avrupa Birliği erasmus öğrenci öğrenim hareketliliği programının CIPP (Bağlam, girdi, süreç, ürün) modeline göre değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Üstel, L.C. (2008). *Satranç eğitimi*. Bizim Kitaplar Yayınevi.
- Ünver, G.B. (2014). Gelişimle ilgili temel kavramlar, gelişimin temel ilkeleri ve gelişimi etkileyen faktörler. A.Ulusoy (Ed.). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi içinde* (ss.1-16). Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2010). *İlköğretim 2. kademesinde okuyan aktif satranç sporcularının yaratıcılık ve çoklu zekâ alanlarıyla olan ilişkilerinin araştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Withuis, B. J. ve Pflieger, H. (2001). *Gençler için satranç*. (A. Gönçer ve S. Palavan, Çev.). İnkılap Kitabevi Yayınlar.

Extended Abstract

Introduction

In the pre-school period, children's learning speed is at the highest level. During this period, physical and mental games are very important for the development of children. One of the mental games that make a significant contribution to the development of children is chess. Some important contributions of chess education to the development of children have enabled some societies to include chess as a lesson in their programs. The main purpose of this research is to reveal the opinions of chess trainers, pre-school teachers and pre-school education experts on the evaluation of the Pre-school Chess Curriculum published in 2019 for the pre-school period.

Based on this aim, the following questions were answered related to the Pre-school Chess Curriculum, which was published in 2019 for the pre-school period,

1. What are the opinions of chess coaches, pre-school teachers and pre-school education experts regarding the evaluation of the preparation process?
2. What are the opinions of chess coaches, pre-school teachers and pre-school education experts regarding the evaluation of the implementation process?
3. What are the opinions of chess coaches, pre-school teachers and pre-school education experts regarding the evaluation of the post-implementation process?

Chess is a thought sport that has certain rules and is played with boards and pieces. When sports are mentioned, physical sports are generally perceived in society. However, chess is a thought sport that contributes greatly to the development of children. When the history of chess is examined, it is seen that it has spread continuously from ancient times to the present. Considering the studies on chess, it is observed that chess is effective on individuals (Akay, 2017; Tamer, 2020; Tatlıpınar, 2017; Tekneci, 2009). It is seen that chess education given at an early age when development is critical can have multifaceted effects on the child. It is necessary to examine multidimensionally what chess brings to children. However, it is seen that the studies on chess in the pre-school period in Turkey are limited. When the literature is examined, it is seen that talent development in children is faster at the age of 2-6 (Kulaç, 2003). For this reason, considering the cognitive development of children, the importance of starting chess at an early age is clear. However, the Pre-school Chess Curriculum, which was put into practice in 2019 by the Ministry of National Education, once again emphasizes the importance of this issue.

This work is important for:

- Revealing opinions on the evaluation of the Pre-school Chess Curriculum published in 2019,
- Revealing the opinions on chess education in the pre-school period,
- Helping to increase chess practices in pre-school period and
- Contributing to the literature on this subject.

Method

This research, which was conducted to reveal the opinions of chess trainers, pre-school teachers and pre-school education experts on the evaluation of the Pre-school Chess

Curriculum published by the Ministry of National Education in 2019, was designed in a basic qualitative research model. The study group was determined by criterion sampling and easily accessible sampling, which are among the purposive sampling methods. 115 people participated in the study. Of these, 36 people are chess trainers, 56 people are pre-school teachers and 23 people are pre-school field experts. Within the scope of the research, the data were collected with a semi-structured interview form. First of all, interview questions were prepared considering the theoretical framework. Then, the opinions of field experts were taken and interview questions were formed with the latest regulations. The Pre-school Chess Curriculum and interview forms were sent to the participants online. Data were collected from chess coaches, pre-school teachers and pre-school education experts. For the purpose of this research, Stufflebeam's Program Evaluation Model was taken as a basis. The data collected during the research were dumped and made ready for analysis. Descriptive analysis technique was used to analyze the data.

Findings

According to the findings obtained in the research, most of the participants addressed that the special aims of the Chess Teaching Program were in accordance with the general objectives of pre-school education. Participants generally mentioned that they thought of implementing the program. It was stated that the program was sufficient in teaching children chess rules. Most of the participants referred that the topics and achievements determined in the program were appropriate for the levels of the children. Some participants mentioned that the program should be elaborated and organized. Also, most of the participants referred that the problems that may be encountered during the implementation process of the program are aimed at children, and some of them referred that they may be problems arising from the teacher or the program.

Conclusion and Discussion

It has been concluded that most of the chess coaches, pre-school teachers and pre-school field experts mentioned that the specific objectives of the Chess Education Program are suitable for the general objectives of pre-school education. When we look at the pre-school education program published by the Ministry of National Education (2013), it is seen that the objectives overlap, although not exactly the same. The majority of the participants referred that the basic life skills in the program were applicable and supportive in daily life. According to studies, it is seen that some studies overlap with this result (Büyükaşık, 2017; Gliga and Flesner, 2014; Sala and Gobet, 2016; Tamer, 2020; Tekneci, 2009;). Most of the participants mentioned the barriers related to children about the factors that could prevent the program from reaching its goals, while some of them stated the barriers such as environment, family, and practitioner competence. Some studies in the literature overlap with this result of the research (Bilaloğlu and Arnas, 2019; Devocioğlu and Karadağ, 2014; Tamer, 2020). Most of the participants thought that this program was applicable in a classroom with special needs child/children. While some of them stated that it was not applicable, some of them stated that the program could be edited by making adaptations. Some studies in the literature are also similar to this result. (Aksoy and Gönültaş, 2020; Nour EIDaou and El-Shamieh, 2015;). It was concluded that most of the chess coaches, pre-school teachers and pre-school field experts

addressed that the program is applicable in all conditions (physical, educational, social, financial, etc.). According to literature, it has been seen that some studies is partially similar with this result of the research (Akınoğlu, 2005; Sağ, 2020).

When the program is evaluated in general, the participants mentioned that the program was successful based on their opinions. But, as most of the participants mentioned, it needs to be a little more detailed and organized. Especially in the program, suggestions can be made for the activities to be done during the chess education process. Thus, the program can also guide teachers. More detailed information can be provided, especially about children with special needs. Adaptations can be made according to disability situations. Studies on family participation can be included in chess education. In addition, it can be emphasized what kind of methods and techniques can be used while implementing the program and in the evaluation process. Apart from these, it can be referred that the subjects and achievements determined in the program are suitable for children of this age group. Lesson hours can be adjusted according to children's attention and developmental characteristics. In general, it can be addressed that the program can achieve its purpose and give children the necessary chess experience.

In this part of the study, some limitations were mentioned. Firstly, the research was carried out in a qualitative research design. A certain number of people from three different categories constitutes its participants. For this reason, it is not possible to generalize the results of the study. Secondly, the data of the research were collected online due to the pandemic conditions. At the beginning of the research, it was planned to implement the activities prepared in line with the Pre-school Chess Curriculum, but due to the pandemic, the purpose and method had to be changed.

Contribution Rate of the Researchers

While the first author of the study contributed 70% in the collection, analysis and writing of the findings during the research process, the second author contributed 30%.

Statement of Conflict of Interest

We declare that there is no conflict of interest during the preparation and implementation of the research, data collection, interpretation of the results and writing of the article.